Ազգ
Azg armenian daily

Յուլիս 21 Չորեքշաբթի 1993

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
9 տարի, թիւ 137 (388)
գինը 10 ռ.
դասիչ 69149
Երեւան 375010
Հանրապետության 47
հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Մի՞թե

Գորբաչովը համեմատում է եւ «համեստորեն» ընդունում իր մեղքը

Հունգարական «Նեպսաբադշագ» թերթին տված հարցազրույցում Միխայիլ Գորբաչովը մասնավորապես հայտարարեց, որ Ռուսաստանում բարեփոխումների իրականացման մեթոդները, որոնք տարբերվում են իր առաջարկածներից, ձախողվում են, իսկ տեսական վեճը լուծվել է իր օգտին: «Ես, հայտարարեց նա, միշտ կողմնակից եմ եղել ժողովրդավարությանը եւ աստիճանական բարեփոխումներին, հրապարակայնությանը: Գորբաչովը երբեք չի հրամայել կրակել ժողովրդի վրա: Ես իմ կարելին եմ արել, որպեսզի երկրում քաղաքացիական հակամարտություններ չծագեն: Ցավոք, հնարավոր չեղավ խուսափել տեղային հակամարտություններից եւ արյունահեղությունից: Բայց տեսեք, թե ինչ է տեղի ունենում հիմա»: «Այն, ինչ տեղի ունեցավ 1991 թ. դեկտեմբերին Բելովեժյան թավուտում, իրավական ակտ չէ, այնուհետեւ ասաց նա: Ես տեսնում եւ զգում էի, որ Ելցինի շրջապատը նրան դրդում է խորհրդային Միության փլուզմանը: Օբյեկտիվորեն հենց խռովարարները եւ Ելցինի թիմը փլուզեցին երկիրը: Իսկ Գորբաչովի մեղքն այն է, որ նա թույլ տվեց դա անել»:

ԱՄԵՆԱՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Կարգավորում

Ռաֆայելլին հանդես կգա հաշվետվությամբ

ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի նախագահ Մարիո Ռաֆայելլիի շրջան կատարած այցից հետո, ըստ պայմանավորվածության կողմերը պետք է մեկ անգամ եւս հաստատեին իրենց համաձայնությունը խաղաղարար նախաձեռնության առթիվ: Թեեւ, ըստ տրամաբանության, դեպքերի ընթացքն արդեն իսկ ապացուցեց, որ ոչ մի ընդունում կամ հաստատում չի տա որեւէ լուրջ արդյունք, եթե Մինսկի խումբը կամ հենց Մարիո Ռաֆայելլին չտան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բնակչության անվտանգության երաշխիքներ: Ինչեւէ, Հայաստանի արտգործնախարարությունը Ռաֆայելլիի այցելությանը տվեց դրական գնահատական, միաժամանակ հույս հայտնելով, որ այցելության ընթացքում կատարված հստակեցումներն ու պարզաբանումները թույլ կտան, որպեսզի նախաձեռնությունը իրականանա: Իսկ ԼՂՀ իշխանությունների պատասխան-հաստատումը, որը պետք է հայտարարվեր մինչեւ երեկվա ժամը 16:00-ը, այդպես էլ մեզ անհայտ մնաց, Ղարաբաղի հետ հեռախոսային կապի կտրման պատճառով: Քաղաքական դիտորդների կարծիքով, այդ պատասխանի հետ էր կապված նաեւ երկու օր առաջ ՀՀ Գխ նախագահի, վարչապետի, արտգործնախարարի առաջին տեղակալի եւ այլ նախարարների ԼՂՀ կատարած այցը, որի ընթացքում խոր քննարկվել են ԵԱՀԽ նախաձեռնության ընթացքը եւ հետեւանքները: Մամուլի ոռոշ միջոցների տարածած այն կարծիքը, թե իբր ճնշում է գործադրվել ԼՂՀ իշխանությունների նկատմամբ, հավաստի աղբյուրների հաղորդման համաձայն, չի համապատասխանում իրականությանը: Ավելին, կողմերը քաղաքական հարցերից զատ, քննարկել են ԼՂՀ տնտեսական վիճակի հետ կապված խնդիրները: Ադժմ այդպիսին է իրավիճակը: Իսկ մինչ այդ, ինչպես տեղեկացանք ՀՀ ԱԳՆ մամուլի քարտուղար Արամ Սաֆարյանից, հուլիսի 22-ին Մարիո Ռաֆայելլին Հռոմում կպայմանավորի ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի անդամ երկրների ներկայացուցիչների հանդիպման ժամանակ հանդես կգա հաշվետվությամբ եւ կառաջարկի գրաֆիկի նոր ժամկետներ:

Ա.Հ.

Երեկ Բաքվում Հեյդար Ալիեւը հանդիպեց հատուկ հանձնարարությունների գծով Ռուսաստանի դեսպան Վլադիմիր Կազիմիրովի հետ: Բաքու կատարած նրա այցի նպատակն էր Մինսկի հանդիպումից առաջ խորհրդակցություններ անցկացնել Ադրբեջանի քաղաքական ղեկավարության հետ: Հանդիպման ժամանակ Ալիեւը մեկ անգամ եւս ընդգծեց Ադրբեջանի պատրաստակամությունը Ղարաբաղյան հարցը լուծել քաղաքական ճանապարհով: Չնայած ԵԱՀԽ խաղաղարար ծրագրի կատարման եւ Քելբաջարի շրջանից հայկական ուժերի դուրս բերման գրաֆիկի ժամկետի տեղափոխությանը, Ալիեւը հույս հայտնեց, որ այդ ծրագիրը շուտով կիրականացվի եւ Ռուսաստանի մասնակցությունը դրական արդյունքների կհանգեցնի: Դեսպան Կազիմիրովը Ալիեւին տեղեկացրեց ԵԱՀԽ ծրագրերի նոր ուղղումների մասին: Մասնավորապես նա ասաց, որ Ռուսաստանը հանդես է գալիս ոչ թե ռազմական գործողությունների ընդհատման, այլ կոնֆլիկտի գոտում կրակի վճռական դադարեցման կողմ: Եթե նախատեսված 60 օրվա ընթացքում կրակի դադարեցման համաձայնագիրը խախտվի, ապա նոր ժամկետ կհաստատվի: Ռազմական գործողությունների գոտի կուղարկվեն միջազգային դիտորդներ, որոնց ներակացությունն էլ փաստարկված պատճառ կհանդիսանա սկսելու ԵԱՀԽ Մինսկի խորհրդաժողովը:

ՆՏ

Սահմաններ

ԿԱՊԱՆԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ԼԱՅՆԱԾԱՎԱԼ ԳՐՈ՞Հ

Երեկ եւ նախորդ գիշեր խաղաղությունը ինչպես Լեռնային Ղարաբաղում, այնպես էլ Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում ընդհանուր առմամբ լարված է եղել: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հաղորդել է, թե իբր հուլիսի 19-ի երեկոյան հայկական ուժերը խախտել են Ադրբեջանի պետական սահմանը եւ Կապանի շրջանի տարածքից ներխուժել Զանգելանի շրջան գրավելով պահակակետերից մեկը: Ըստ նույն աղբյուրների, գրոհին մասնակցել է մոտ 100 զինվոր եւ մի քանի հետեւակի մարտական մեքենա: Կենզիշերին հայկական ուժերն իբր ստիպված են եղել նահանջել մարտադաշտում թողնելով 9 սպանված: Ադրբեջանական կողմից զոհվել է 1, վիրավորվել 2 եւ անհետ կորել 4 մարդ: Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունը հերքել է այս տեղեկությունները: Եւ այնուամենայնիվ, Հայաստանի հարավային շրջանների հետ կապի բացակայության պատճառով մեզ չհաջողվեց պարզել, թե ինչպիսին էր իրադրությունը Կապանի շրջանի սահմանամերձ գոտում երեկ օրվա երկրորդ կեսին:

Ադրբեջանական աղբյուրները հաղորդել են նաեւ, թե հուլիսի լույս 20-ի գիշերը հայկական ուժերը Կրասնոսելսկի շրջանի տարածքից մի քանի ժամ շարունակ հրետակոծել են Գեւաշենի շրջանի Մոսնոր եւ Նովոիվանովկա գյուղերը: Մանրամասնություններ չեն հաղորդվում: Մինչդեռ իրականում երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը համեմատաբար հանգիստ է եղել նաեւ հայ-ադրբեջանական սահմանի այս հատվածում:

Ինչ վերաբերում է Լեռնային Ղարաբաղի ռազմաճակատներին, ապա այստեղ երեկ եւ նախորդ գիշեր կողմերը ձեռնպահ են մնացել լայնածավալ ռազմական գործողություններից:

«Ազգ»

Վալենտին Օսկոցկի. «Ռուսաստանը պետք է ճանաչի ԼՂՀ-ն»

«Համոզված եմ Ռուսաստանի կողմից ԼՂՀ ճանաչման անհրաժեշտությանը», հուլիսի 20-ին Սնարի թղթակցին հայտարարեց հայտնի գրող, ռուս մտավորականության «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամ Վալենտին Օսկոցկին: Նրա խոսքերով, այդ ճանաչումը կծառայի Մոսկվայի շահերին, քանզի «չի կարելի իրեն համարել իրավական պետություն եւ միաժամանակ համակերպվել այն ելուզակությանն ու ագրեսիային, որոնց արդեն 5 տարի ենթարկվում է Ղարաբաղի խաղաղ բնակչությունը»: Օսկոցկու կարծիքով, Ղարաբաղի խնդիրն անհնար է լուծել ԵԱՀԽ շրջանակներում, քանի որ սահմանների անձեռնմխելիությունն անկյունաքար դարձրած այդ կազմակերպության սկզբունքները չեն դիմանում ժամանակի փորձությանը եւ որպես կանոն, հանգեցնում են արյունահեղության: Գրողի կարծիքով ղարաբաղյան հարցում ԵԱՀԽ հիմնարար նորմերին Ռուսաստանի կողմնակցությունը բացատրվում է նրանով, որ Ռուսաստանը չի ուզում ինքնավար կազմավորման կարգավիճակն անկախ պետության կարգավիճակի բարձրացնելու նախադեպ ստեղծել, որը կարող է հանգեցնել բուն Ռուսաստանի տրոհմանը:

Անդրեյ Նույկին. «Ադրբեջանի կառավարությունը չի կարող համարվել ԼՂՀ բնակչության կառավարություն»

«Ադրբեջանի կառավարությունն այլեւս չի կարող համարվել Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչության կառավարություն, թեկուզ այն պատճառով, որ պաշտոնական Բաքուն արդեն մի քանի տարի ցեղասպանության է ենթարկում հայ բնակչությանը, որը ադրբեջանցիների կարծիքով ապրում է Ադրբեջանի տարածքում», Սնարի թղթակցին տված հարցազրույցում ասաց ռուս հայտնի ժողովրդավար գրող Անդրեյ Նույկինը: Նրա կարծիքով, ռուս մտավորականության ժողովրդավարական թեւը ընդհանուր առմամբ ըմբռնումով է մոտենում Ղարաբաղի խնդիրներին եւ պաշտպանում է նրա ժողովրդի ինքնորոշման պայքարը, քանզի նախահարձակը, տվյալ դեպքում Ադրբեջանը, երբեք հաշվի չի առնում մարդասիրական սկզբունքները, որոնցից գլխավորը անձի իրավունքների առաջնության սկզբունքն է: Հենց այդ սկզբունքի խախտումն էլ ազգամիջյան հակամարտություններ է ծնում, որոնք այնուհետեւ լուծվում են ժողովուրդների անխուսափելի բաժանման միջոցով, նշեց Նույկինը:

Սնարf

Մոսկվա

Մենք իրավունք ունենք հարվածել Աֆղանստանի տարածքին

Ռուսաստանի անվտանգության նախարարի աշխատակազմի ղեկավար Վլադիմիր Բոնդարենկոն տաջիկ-աֆղանական սահմանի միջադեպերի առթիվ հայտարարեց, թե «Մենք մեզ իրավունք ենք վերապահում դիմելու պատասխան միջոցների, ընդհուպ մինչեւ հակահարվածը աֆղանական տարածքին»: Արտահայտելով իր անձնական կարծիքը, նա նշեց նաեւ, որ «մենք բարոյական իրավունք ունենք խախտելու սահմանը»: Բոնդարենկոն ելույթ ունեցավ երեկ Մոսկվայում:

Ատլիսում անվտանգության նախարարության ներկայացուցիչները հայտնեցին, որ վերջին ժամանակներին Տաջիկստանում ոչնչացվել են տաջիկական ընդդիմության մի քանի հարյուր գրոհայիններ, որոնք զինվորական պատրաստություն են անցել Աֆղանստանի տարածքում:

Իրենց հերթին, Տաջիկստանի արտգործնախարարության լրատվական ծառայությունից հաղորդեցին, որ կիրակի Դուշանբե-Խորոգ ճանապարհի Տավիլ-Դարինսկի հատվածում գնդակոծվել է 56 մեքենայից բաղկացած ավտոշարասյունը, որը մարդասիրական բեռներ էր տեղափոխում: 9 զինծառայող զոհվել է, 5-ը վիրավորվել:

ԻՖ

Առաջին կիսամյակում Ռուսաստանի արդյունաբերական օբյեկտներում 301 զոհ: Ռուսաստանի պետհանքտեխհսկողության տվյալների համաձայն, 1993 թ. առաջին կիսամյակում երկրի արդյունաբերության ձեռնարկություններում եւ օբյեկտներում տեղի է ունեցել 208 վթար, որի հետեւանքով զոհվել է 301 մարդ: 50 խմբային դժբախտ պատահարներից տուժել է 155 մարդ, որոնցից 57-ը զոհվել է եւ 98-ը ստացել վնասվածքներ ասացին: Առավել մեծ թվով վթարներ եւ տուժածներ են արձանագրվել ածխի, լեռնահանքային եւ նավթի ու գազի արդյունաբերության մեջ, ինչպես նաեւ վերահսկման աշխատանքներ կատարելիս:

ԻՖ

Աբխազիա

Երկուստեք ողջունում են զինուժերի դուրսբերումը

Աբխազիայի խորհրդարանի նախագահ Վլադիսլավ Արձինբան երեքշաբթի «փորձառու վարպետի կաշակ է» համարել Աբխազիայի ապառազմականացման մասին Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեի առաջարկը:

Արձինբան կրկնել է, որ հակամարտության կարգավորման հիմնական պայմանը վրացական զինուժի դուրսբերումն է Աբխազիայի տարածքից: Նրա կարծիքով, այդ քայլը մի քանի օրվա ընթացքում կհանգեցնի խաղաղության հաստատմանը:

Արձինբայի կարծիքով, Շեւարդնաձեի առաջարկը հետապնդում է մի նպատակ՝ շեղել հասարակության ուշադրությունը այն փաստից, որ վրացական կողմը հրաժարվել է Մոսկվայում ստորագրել կրակի դադարեցման համաձայնագրի նախնական տարբերակը: Ժամանակին Ռուսաստանը պնդում էր, որ ամենախիստ պատժամիջոցներ կկիրառվեն այն կողմի հանդեպ, որը հրաժարվի ստորագրել պայմանագիրը եւ ես գտնում եմ, որ այդ պատժամիջոցներն անհրաժեշտ է կիրառել Վրաստանի հանդեպ, ասաց Արձինբան:

Մեկնաբանելով Աբխազիայի պաշտպանության խորհրդի նախագահ Թամազ Նադարեիշվիլու պաշտոնազրկման փաստը, Աբխազիայի ղեկավարն այն կարծիքն է հայտնել, որ գեներալը, ըստ երեւույթին, չի արդարեցրել վրացիների հույսերը:

ԻՖ

Երեկ Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը իր նստավայրում հանդիպեց ԱՄՀ միացյալ զինված ուժերի շտաբի քարտուղար գեներալ-լեյտենանտ Լեոնիդ Իվաշեւի հետ: Նախագահի մամուլի ծառայությունը հանդիպման մանրամասների մասին որեւէ տեղեկություն չի հաղորդել:

«Ազգ»

Աշխարհ

Միաձայնան հրաժարական կտա

Ճապոնիայի վարչապետն իր կուսակցության հետ խորհրդակցելուց հետո երեկ հայտարարեց, թե առաջիկա օրերին որոշում կկայացնի հրաժարական ներկայացնելու մասին: Իշխող Ռամկավար ազատական կուսակցության ներսում շատերն են Միաձավային մեղադրում անցյալ կիրակի օրվա ընտրություններում կուսակցության կրած պարտության համար եւ ոմանք նույնիսկ պահանջում են, որ նա հրաժարվելուց բացի հրապարակային խոստովանություն կատարի այդ մասին: Մյուս կողմից, ներկայումս աշխույժ բանակցություն է տեղի ունենում նույն կուսակցության ու դրանից հեռացված Նոր կյանք կուսակցության միջեւ, միասնաբար նոր կառավարության կազմը ներկայացնելու համար: Վերջին հարցախույզների արդյունքով, ճապոնացիների մեծ մասը դեմ չէ ռամկավար-ազատականների իշխանության, պայմանով, որ այն մաքրվի կոռուպցիոն պարերից:

Արաֆաթը համաձայն է համադաշնակցության, բայց...

Անուղղակի արձագանքելով Իսրայելի արտգործնախարար Շիմոն Պերեսին, ՊԱԿ-ի նախագահ Յասիր Արաֆաթը գրավյալ հողերում պաղեստինցի ուսանողությանը ղրկած ուղերձում հայտնում է, թե կազմակերպությունը համաձայն է գրավյալ հողերում Հորդանանի հետ համադաշնակցություն (կոնֆեդերացիա) կազմելու գաղափարին: Սակայն, նամակում ավելացնում է նա, համադաշնակցությունը կարելի է ստեղծել միայն անկախ երկրների միջեւ, հետեւաբար Պաղեստինը պետք է նախ անկախանա: Նախորդ օրը նույն միտքը շրջապտել էր պաղեստինցիների մեծագույն կազմակերպության՝ Ֆաթեհի Թունիսում կայացած ժողովում: Ակնկալվում է, որ հարցը կքննարկվի Մ. Նահանգների պետքարտուղարի Միջին Արեւելք կատարելիք առաջիկա այցի ընթացքում:

FBI-ի պետը պաշտոնազրկվեց

Նախագահ Քլինթոնը պաշտոնազրկեց երկրի դաշնակցային ոստիկանության պետ Սեշընզին, նրա պահվածքի եւ ղեկավարության նկատմամբ «լուրջ խնդիրների» առկայության մասին վկայելուց հետո: Այսպիսով, վերջ գտավ FBI-ի տնօրենի եւ Սպիտակ տան միջեւ 6 ամիս շարունակվող հակադրությունը: Ակնկալվում է, որ նախագահն այդ պաշտոնին կնշանակի Նյու Յորքի շրջանային դատավոր Ֆրիհին:

Նոր սպանություններ ՀԱՀ-ում

Հարավաֆրիկյան Յոհանեսբուրգ քաղաքի մոտ անծանոթ զինյալներ կրակ բացեցին զուլուների Ինքաթա կուսակցության անդամներին տեղափոխող ավտոբուսի վրա, սպանելով նրանցից 6-ին: Աֆրիկյան ազգային կոնգրեսի գլխավոր քարտուղարը մտավախություն հայտնեց, թե մինչեւ ապրիլի 27, բազմացեղային առաջին ընտրությունների թվականը, ներքին բռնարարքները կարող են աննախադեպ չափերի հասնել:

digitised by A.R.A.R.@

Մեր նահապետը

Կյանքից հեռացավ մեր գրական նահապետներից մեկը: Նրա հոգեհանգիստ մահվան ժամը մեր ծանր օրերի ծխացող խաչմերուկին: Վերջին ժամանակների երգերը կարծես առ կայիք մահանալով, դանդաղ ծորում էին խաչմերուկն ի վար՝ հուշելով մեզ, որ նրա զորավոր հոգին համբարձվելու է երկինք՝ Համո Սահյան բանաստեղծին ազատագրելով արտաքին ու ներքին ըմբոստություններից:

Գնաց ծտուռնագարդ լեռներից, մեզ թողնելով լեռնային արահետների հաղթանակն ու մեր ժողովրդի հիասքանչ սառապանքների փրկությունը: Գնաց հայ երգի նահապետը, մեզ թողնելով Հայաստան աշխարհի ինքնատիպ, հոգեւոր նկարագիրը՝ բնության բանաստեղծական, սահյանական խանդավառը: Գնաց, մեզ թողնելով իր հայրենաշունչ ամենախոր բարդին, իր մենավոր հոգու տխրությունը, հայոց լեռների արեւն ու հարազատների բոյը, գետերի բարբառն ու հայրենի հողի կարոտը, ինքն իրենից երբեք չհեռացող անհանգիստ էությունն ու սրտից ծնված, արեւին ցոլացած մեծ երգիչը...

ՄԵՍՐՈՊ

Դու սխանչելի բանաստեղծ ես

Միշտ այդպես է՝ մեռնում է մարդը եւ նրա նկարագիրը, դիմանկարը սկսում են արագորեն հստակվել հիշողության մեջ, մինչ այդ եղած ցանուցրիվ տպավորությունները հանկարծ սկսում են կանոնավորվել, եւ, ի վերջո, ժամանակ անց, գոնե ինձ, ինձ համար ստեղծում ես ավարտուն, վերջնական պատկերացում նրա մասին, ինչն այլեւս ենթակա չէ որեւէ փոփոխության: Եւ հիմա, նույնիսկ այս տողերը գրելու ընթացքում արդեն ըստ վերջնականն սկսում եմ զգալ կորստի մեծությունը, հասկանում եմ, որ այլեւս չկա այն բանաստեղծը, որը «...չէ» ասել չգիտեր ոչ տրտնջալում, եւ ոչ էլ ընդհանրապես առօրյա կյանքում... Գուցե իմ անմարդամոտ բնավորությունն էր մեղավորը, որ ես հիմա ծայրաստիճան հուզվեր չունեմ նրա մասին պատմելու, որովհետեւ ինձ՝ պատկառելի ու փառապսակ բանաստեղծ, իր մեծության դռները միշտ էլ բաց է թողել իմ առջեւ, իմ մասին գրված առաջին չորս տողերը նրան են պատկանում, իմ ստացած առաջին գրական մրցանակի համար դարձյալ նրան եմ պարտական, անմիջապես կզանգեր, կշնորհավորեր, երբ որեւէ թերթում կամ ամսագրում բանաստեղծություններ տպագրեի, առաջինների թվում կնշեր անունս իր հազվադեպ բանավոր եղույթներում, ջերմ հանդիպումներ կհիշեցներ, որ պայմանավորվածություն ունենք «Գրական թերթում» երկխոսություն անցկացնելու, որն այդպես էլ չկայացավ դարձյալ իմ մեղքով: Իսկ ես ընդամենը կարդում եւ ըստ էի հասկանում նրա բանաստեղծությունները... Ես սա երբեւէ չեմ ասել ոչ գրավոր, ոչ բանավոր վախենալով, չուզենալով համալրել նրան սիրահաճոյողների բազմամարդ ծափահարողների սառաչյունը: Եւ միայն հիմա, երբ այդ ծառայում կարեւոր անդամներից շատերը հրաժարվում են նույնիսկ խոսել առել այս տխուր առիթով, միայն հիմա, ուզում եմ ասել այն, ինչը երկար տարիներ լռելայն պահել եմ իմ մեջ՝ «Համո Սահյան, դու սխանչելի բանաստեղծ ես, եւ քո մահը ցավ է ինձ համար, ցավ, որը երկար տարիներ կծակծկի սիրտս ու հոգիս»:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Քննարկում

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ՆԱԽԱԳԻԾՆ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է

Վերջերս հրապարակվեց Հայաստանի Հանրապետության նախագահի գլխավորությամբ Սահմանադրության հանձնաժողովի ստեղծած ՀՀ Սահմանադրության նախագիծը, որը լուրջ մտահոգություն առաջացրեց ընդդիմության շարքերում: Այդ առթիվ հինգ կուսակցություններ՝ Հայաստանի Դեմոկրատական կուսակցությունը, Հայաստանի Հանրապետական կուսակցությունը, Հայ Հեղափոխական դաշնակցությունը, Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցությունը եւ Սահմանադրական իրավունք միությունը հանդես եկան հայտարարությամբ, որով իրենց մտահոգությունն էին հայտնում հանրապետությունում ժողովրդավարության վտանգման եւ ազգային արժեքների անտեսման վերաբերյալ եւ միաժամանակ հավաստում իրենց վճռականությունը՝ քաղաքացիական համաձայնության Սահմանադրության նախագծի մշակման համար ուժերն ու հնարավորությունները միավորելու խնդրում: Լայն քննարկման ներկայացված Սահմանադրության նախագծի վերաբերյալ ՌԱԿ-ի դիրքորոշումն, ինչպես եւ 5 կուսակցությունների ընդունած հայտարարությունը մեկնաբանելու խնդրանքով որոշեցինք դիմել ՌԱԿ հանրապետական վարչության ատենապետ ՌՈՒԲԵՆ ՄԻՐԶԱԽԱՆՅԱՆԻՆ:

Ռ. ՄԻՐԶԱԽԱՆՅԱՆ. «Խումբը գտնում է Սահմանադրության նախագծի այն բաժնի մասին, որը վերաբերում է հանրապետության նախագահին, նրա իրավունքներին եւ պատասխանատվություններին: Ըստ որում նրա իրավունքների եւ պարտականությունների միջեւ համամասնությունը ծայրաստիճան խախտված է. իրավունքները շատ ավելին են, քան պարտականությունները: Ես կցանկանայի հստակեցնել նախագահի՝ խորհրդարանը ցրելու գրեթե կամայական իրավունքը (կամ Ազգային ժողովը՝ ինչպես օգտագործված է նախագծում): Մեկ այլ հարց՝ տեղական ինքնակառավարման խնդիրը. ըստ նախագծի, ընտրական համակարգը հանգեցված է զրոյի: Փաստորեն դա կբերի նրան, որ Հայաստանի երջանները կղեկավարեն նախագահի նշանակած մարդիկ (ամենայն հավանականությամբ տեղի կունենա Հայաստանի վարչատարածքային նոր բաժանում): Սա մենք նույնպես համարում ենք ժողովրդավարության կողմից ոտնահարում:

Վերջերս շատ է խոսվում, օրինակ, Ֆրանսիայի սահմանադրության մասին, եւ այն համեմատվում է հանձնաժողովի կողմից ներկայացված նախագծի հետ: Պետք է ասել, որ բավականին գռեհկացված համեմատություն է, քանի որ բազմաթիվ ժողովրդական մեխանիզմներ, որոնք առկա են Ֆրանսիայի հինգերորդ հանրապետության սահմանադրությունում, գոյություն չունեն մեր սահմանադրությունում: Եւս մի կարեւոր հանգամանք, մենք պետք է ոչ թե ինչ-որ սահմանադրություն վերցնեինք եւ մեզ համար հիմք ընդունեինք, այլ, երբ խոսեինք փաստաթղթի կառուցվածքի մասին, առաջ առանցքը պետք է կազմեն ազգային առանձնահատկությունները: Անշուշտ, պետք է օգտագործեինք նաեւ միջազգային մեծագույն փորձը: Վերջերս շատ է խոսվում նաեւ նախագահական կամ խորհրդարանական հանրապետության մասին: Մենք կարծում ենք, որ նման ենթաբաժանումն արդեն իսկ կոռեկտ չէ: Կարելի է ունենալ ժողովրդական կամ հակաժողովրդական սահմանադրություն: Եթե որեւէ մեկը գտնում է, որ անտեսելով նախագահական ինստիտուտն ընդհանրապես կամ նրան հաղորդելով խիստ սահմանափակ իրավունքներ, կունենանք ժողովրդավարական հանրապետություն, սխալվում է: Որովհետեւ ըստ նման մոտեցման նույն վարչապետը կամ խորհրդարանի նախագահը կարող են ունենալ այնպիսի իրավունքներ, որոնք ավելի մեծ լինեն, քան նախագահինը: Մյուս տարբերակը, երբ նախագահին տրամադրվում են այդ նախագծով նախատեսված իրավունքները, նույնպես ընդունելի չէ:

Մեր կարծիքով, Հայաստանին նախագահ պետք է, եւ նա չպետք է ունենա ձեւական իշխանություն: Եթե մենք գտնենք, որ նախագահի ինստիտուտը պետք է պահպանվի, ապա նա պետք է օժտված լինի խիստ որոշակի իրավունքներով: Որոշակի իրավունքներով պետք է օժտված լինեն նաեւ խորհրդարանը, կառավարությունը, եւ, իհարկե, Գերագույն դատարանը: Այս ինստիտուտները պետք է լինեն իրարից անկախ եւ միմյանց հետ համագործակցեն: Սրանցից որեւէ մեկի բացակայությունն ավելի կաղքատացնի քաղաքական համակարգը:

Ինչ վերաբերում է 5 կուսակցությունների կողմից ընդունված փաստաթղթին, ապա այն վկայում է, որ Հայաստանում գործող ընդդիմադիր կուսակցությունները ոչ միայն ցանկանում են, այլեւ ձգտում համատեղ աշխատել եւ ներկայացնել Հայաստանի երրորդ հանրապետության սահմանադրության նախագիծը, որի ընդունումն այսօր կարեւորագույն խնդիրներից մեկն է: Սահմանադրության ընդունման ձեւի մասին. Սահմանադիր ժողովի ճանապարհը մի շարք առավելություններ ունի՝ վերջին հաշվով այդ դեպքում Սահմանադրությունը կընդունվի մի այնպիսի մարմնի կողմից, որն այդ Սահմանադրության մեջ իր տեղը չունի: Սակայն այն ուժերը, որոնք ամիսներ շարունակ խոսում են Սահմանադիր ժողովի անհրաժեշտության մասին, այդպես էլ անհրաժեշտ մշակված փաստաթուղթ Սահմանադիր ժողովի ընտրության եւ գործունեության մասին չներկայացրին: Ընդհանրապես, մեր կուսակցության կարծիքով, ընդունելի են Սահմանադրության ընդունման բոլոր ձեւերը բացի մեկից՝ Սահմանադրությունը չի կարելի ընդունել հանրաքվեով: Այն կարելի է հանրաքվեով հաստատել (եթե, իհարկե, լրացուցիչ նյութական միջոցներ կան), սակայն հանրաքվեով ընդունելը միայն արտաքնապես է ժողովրդավարական: Ի դեպ, 5 կուսակցությունները զբաղվել են նաեւ Սահմանադրության ընդունման ձեւի հետ կապված խնդիրներով, ինչը նույնպես խիստ կարեւոր է: Տեղեկացնեմ նաեւ, որ 5 կուսակցությունների կողմից ստեղծված է քաղաքացիական համաձայնության Սահմանադրական խորհուրդ, որի գործունեության նախագիծն արդեն մշակված է: Խորհուրդը միջկուսակցական մարմին է, եւ մենք նրա հետ մեծ հույսեր ենք կապում»:

Եւ վերջապես, հայտարարության մեջ ասվում է, որ 5 կուսակցությունների նախաձեռնությանը կարող են միանալ հանրապետության քաղաքական կուսակցությունները, հասարակական կազմակերպությունները եւ առանձին անհատները: Սա ընդդիմության համախմբման եւ համագործակցության լավ հիմքեր է ստեղծում կոնկրետ հարցի շուրջ: Մանավանդ, որ ընդդիմադիր ուժերը համախմբվում են կառուցողական նպատակներով՝ ստեղծելու Սահմանադրության այնպիսի նախագիծ, որը կապահովի հանրապետությունում ժողովրդավարության հետագա խորացումն ու իրավական-քաղաքացիական հասարակարգի զարգացումը:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

ՀՈՒԿ

Հանրապետական վարչությունում

Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության հուլիսի 19-ին կայացած նիստում քննարկվեց ՀՀ սահմանադրության ՌԱԿ տարբերակի նախագիծը: Աշխատանքային խմբի ղեկավար, վարչության անդամ Վիգեն Խաչատրյանի առաջարկությամբ նախ նախագծի վերաբերյալ հարցեր տրվեցին, որից հետո նպատակամետ քննարկում ծավալվեց: Վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը, փոխատենապետ Կարեն Կոստանդյանը, անդամներ Հովհաննես Դուրգարյանը, Լեւոն Բաբայանը եւ Ռաֆիկ Պետրոսյանը, ինչպես նաեւ նիստին հրավիրված ՀՀ Գեր. նախագահի տեղակալ Արտաշես Թումանյանը, ՀՀ ԳԽ պատգամավոր Խոսրով Հարությունյանը, իրավաբան Վլադիմիր Նազարյանը ընդգծելով հեղինակների հսկայական եւ արդյունավետ աշխատանքը, միաժամանակ նրանց ուշադրությունը հրավիրեցին ՀՀ հիմնական օրենքի ՌԱԿ տարբերակում տեղ գտած խմբագրական եւ ծառնագիտական ճշգրտումներ պահանջող վրիպակների եւ անճշտությունների, ինչպես նաեւ առանձին բաժինների ու հոդվածների հստակեցումների անհրաժեշտության վրա: Կատարված դիտողություններն ու առաջարկությունները աշխատանքային խմբի անդամների կողմից հիմնականում ընդունելի համարվեցին: Դրանք հաշվի առնող փոփոխություններից հետո վարչությունը կրկին կանդրադառնա նախագծին:

Հ. Դ.

Հայ երիտասարդները Կահիրեի դիվանագիտական ակադեմիայում: Ավարտվեց հատուկ դիվանագիտական դասընթացը Հայաստանից ութ ունկնդիրների համար, որը կազմակերպվել էր Եգիպտոսի ԱԳՆ Դիվանագիտական ակադեմիայում (փետրվար-հուլիս, 1993 թ.): Այս կապակցությամբ Դիվանագիտական ակադեմիայի տնօրեն, դեսպան Իհաբ Սուրսը, Եգիպտոսի ԱԳՆ նախարար Ամր Մուսայի հանձնարարությամբ, ՀՀ զործերի ժամանակավոր հավատարմատար Էդվարդ Նալբանդյանի եւ դասընթացի այլ անձանց ներկայությամբ ավարտական վկայականներ հանձնեց հայ երիտասարդ դիվանագետներին: ՆՏ

Մոսկվա

Բանակցություններ ԱԷԿ-ի շուրջ

ՀՀ էներգետիկայի եւ վառելիքի նախարարությունից հայտնեցին, որ ներկայումս Հայաստանի ատոմակայանում կատարվում են օժանդակ օբյեկտների նորոգման աշխատանքներ (ճաշարան, հնոցատուն, ելարանոց, սանիտարական անցակետ): Դա հուլիսի սկզբներին ՀՀ վառելիքի եւ էներգետիկայի նախարարության եւ Ռուսաստանի ատոմային էներգիայի նախարարության «Ռոսէներգոատոմ» կոնցեռնի եւ Հայաստանի ԱԷԿ-ի շինարարության ու շահագործմանը մասնակցող ռուսական մյուս գերատեսչությունների ստորագրած թիվ 1 արձանագրությամբ նախատեսված նախապատրաստական աշխատանքների բաղկացուցիչ մասն է: Արձանագրության մեջ նշված է, որ հայկական կողմը պետք է պատրաստ լինի հետագոտել ԱԷԿ-ի վիճակը, իսկ ռուսական կողմը պետք է պատրաստ լինի օգնել եւ տեխնիկապես աջակցել ատոմակայանի շահագործման վերսկսմանը:

ՆՏ

Բաքու

Ձերբակալվել է Փանահ Հուսեյնովը

Մուսավաթ կուսակցության լրատվական կենտրոնի հաղորդման համաձայն, օրերս Սաբիրաբադ քաղաքում ձերբակալվել է Ադրբեջանի նախկին վարչապետ Փանահ Հուսեյնովը, որը խորհրդարանային քննչական հանձնաժողովի հավաստմամբ մեջ համարվում է Գյանջայի ողբերգության գլխավոր մեղավորներից մեկը: Ադրբեջանի դատախազությունը չի հաստատել եւ չի հերքել այդ լուրը: Ինչպես հաղորդում է Թուրան տեղեկատվական գործակալությունը, ոչ պաշտոնական տվյալների համաձայն, կալանքի են վերցվել նաեւ Միլլի մեջլիսի նախկին նախագահ Իսա Ղամբարը եւ ազգային անվտանգության նախկին նախարար Ֆախրադդին Թահմազովը:

Ասպար

Նախիջեւանն Իրանից ստանում է 200 միլիոն կվտ ժամ էլեկտրաէներգիա

Երկշաբաթյա ընդմիջումից հետո վերսկսվել է Իրանի էլեկտրաէներգիայի մատակարարումը Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությանը: Մատակարարման ընդհատման պատճառն արդեն օգտագործված էներգիայի դիմաց վճարումների տարկետումն էր: Իրանից Նախիջեւանին էլեկտրաէներգիայի մատակարարման պայմանագրային պարտավորությունների կատարումը վերսկսվեց միայն օրերս պարտքի հաշվին Բաքվից դիզելային վառելիքով լի մեկ հեղուկատարի առաքումից հետո: Իրանը պետք է Նախիջեւանին մատակարարի 200 միլիոն կվտ ժամ էլեկտրաէներգիա, որ կազմում է այդ շրջանի ընդհանուր կարիքների գրեթե 35 տոկոսը:

ՆՏ

Ադրբեջանում կկառուցվեն Բոինգի օդանավարաններ

Հուլիսի 17-ին ավարտվեց Զարգացման իսլամական բանկի փորձագետների Բաքու կատարած այցը, որոնք այստեղ են գտնվում հանրապետական նախագծերի մշակման առաջարկած հնարավորություններն ուսումնասիրելու նպատակով, որոնց ֆինանսավորումը մտադիր է իրականացնել հիշյալ բանկը: Զարգացման իսլամական բանկը կֆինանսավորի Սումգայիթ քաղաքի կոլեկտորի կառուցումը, Լենքորանի պահածոյի գործարանում տոմատի մածուկի արտադրության տեխնոլոգիական գծի գործարկումը եւ Բոինգ ինքնաթիռների երկու օդանավարանների շինարարությունը:

ՆՏ

Տարեկան 175 հազար տոննա բամբակ

Ադրբեջանում ամեն տարի աճեցվող 175 հազար տոննա բամբակից ադրբեջանցիները մշակում են միայն 15 տոկոսը, որ կազմում է մոտ 25,5 հազար տոննա: Մնացած 85 տոկոսը հումքի ձեւով արտահանվում է: Այդ մասին հաղորդելով պատասխանատու գործակալության թղթակցին հայտնելով, Ադրբեջանի կառավարությունում նշեցին, որ այդ մթերքի հիմնական սպառողը Ռուսաստանում ի վանովոյի տեքստիլ կոմբինատն է:

ՆՏ

Ադրբեջանի ռազմական ծախսերը 85 մլրդ ռուբլի

Ադրբեջանի կառավարությունից ստացված տեղեկությունների համաձայն, հանրապետության ռազմական ծախսերը տարեկան կազմում են 85 մլրդ ռուբլի: Ադրբեջանի ռեսպուբլիկան տարեկան 300-350 մլրդ ռուբլի է:

Ասպար

27 մլն ռուբլու վնաս ժողծախսին

Մոտ 27 մլն ռուբլու վնաս է հասցվել Ադրբեջանի ժողովրդական ծախսի ղեկավար կայանին շաբաթ օրը ռմբակոծության այցի հետեւանքով: Շենքից անհայտացել են 30 միավոր բանկային մեքենաներ, համակարգիչներ եւ այլն: Ոստիկանությունը ներխուժել է շենք Արդարադատության կողմնակիցների հանրահավաքի ցրելուց հետո: Ինչպես հաղորդեցին թղթակիցներին, ամուլիսի ժամանակ ժողծախսի աշխատակիցներն արդեն ազատ են արձակվել:

ՌՖ

digitised by A.R.A.R.@

Սոցիալական

Մի՞թե դասախոսներն արժանի չեն միջին աշխատավարձի

Բնակչության սոցիալական վիճակի ընդհանուր վատթարացումն իր ազդեցությունն ունեցավ նաև բուհական համակարգում: Բուհական կոլեկտիվներում առկա դժգոհություններն առավել ցայտուն դրսևորվեցին մայիս-հունիս ամիսներին, երբ հայտնի դարձավ աշխատավարձի սանդղակի միջոցով բարձրագույն դպրոցի գնահատականի մասին կառավարության նախագիծը, ըստ որի պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմի աշխատանքը գնահատվելու է սանդղակի սորին մասով 0–15 գործակիցների սանդղակում պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմի աշխատանքը վարձատրվելու է նվազագույն աշխատավարձի 4–6 գործակիցներով): Երևանի համալսարանում Հանրապետության նախագահի ուղղած այն հայտարարությունը, թե բուհական համակարգի աշխատանքի գնահատականը համապատասխանում է հասարակության մեջ նրանց դերին և պայմանավորված է կառավարության հնարավորություններով, պատճառ հանդիսացավ, որպեսզի համալսարանի պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմը դիմեր կես-օրյա միջոցի՝ գործադուլի (հունիսի 24–25):

ՀՀ բուհերի աշխատողների և ուսանողների արհեստակցական կազմակերպությունների հանրապետական խորհուրդը հուլիսի 20-ին ստացել է մի հայտարարություն, որտեղ մասնավորապես նշված է, որ «եզրակացող ակիճը ժամանակավորապես անտեսվում է՝ կապված ամառային արձակուրդների և ընդունելության քննությունների հետ»: Հայտարարության մեջ նշվում է, որ Հայաստանի մի շարք բուհերի կոլեկտիվների ժողովները իշխանություններին ներկայացրել են իրենց աշխատանքը 6–10 գործակիցների միջոցով կարգավորելու պահանջ: Ըստ հայտարարության, իրենց այդ պահանջը պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմը հիմնավորում է մի շարք կետերով, որոնք են. պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմի 25–30-ամյա ուսումնառության ընթացքում ձեռք բերված բարձր որակավորումը, 10–14-ժամյա աշխատանքը, ինչպես նաև «պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմի աշխատանքի բարձր գնահատականի միջոցով պահպանվում է մեր ազգային ամենաբարձր արժեքը՝ ուսումնասեր ժողովուրդը, որի վերականգնման համար կպահանջվեն տասնամյակներ»:

Բուհերի կոլեկտիվների հայտարարության մեջ նշված է նաև, որ բուհական արհմիության հանրապետական խորհուրդը՝ միավորված 4 արհմիությունների և հասարակական այլ կազմակերպությունների սոցիալական համաձայնության դաշինքի մեջ, հանրապետության իշխանություններից պահանջում է առաջիկա ծննդյան ապահովել բնակչության նվազագույն պահանջների երաշխիքներ, «պայքարն առայժմ տարվում է խորհրդարանական քննարկումների և կառավարական բանակցությունների միջոցով»:

«Այսուհանդերձ արհմիության հանրապետական խորհուրդն արձանագրում է, որ բուհերի պրոֆեսորա-դասախոսական անձնակազմի օբյեկտիվ գնահատականն աշխատավարձի սանդղակի միջինով միաժամանակ քաղաքական և բարոյական խնդիր է: Դրանով արտահայտվում է իշխանությունների վերաբերմունքը բարձրագույն դպրոցի նկատմամբ, և ազգային կրթության ազգային համակարգը փլուզումից փրկելու կարևոր միջոց է: Հանրապետական խորհուրդը կոչ է անում կրթության համակարգի բոլոր աշխատողներին արդարացի պահանջներով սոցիալական պայքար հասցնել ցանկալի արդյունքի», նշված է հայտարարության վերջում:

«Ազգ»

Հարցում

Վաղը հանրապետության բուհերում սկսվում են ընդունելության քննությունները: Սոցիոլոգիական հետազոտությունը, որի արդյունքները կներկայացվեն ստորև, անց է կացրել Հայաստանի հեռուստատեսության և ռադիոյի Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնը (հանրապետության բարձրագույն կրթության և գիտության նախարարության օգնությամբ) հուլիսի 1-ից 15-ը տարբեր բուհերի դիմորդների շրջանում: Հետազոտությանը մասնակցել է 816 դիմորդ: Մեկնաբանում է Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնի տնօրեն ՍԵՐԳԵՅ ԵՐԻՑՅԱՆԸ:

Ո՞Վ ԵՍ ԴՈՒ, ԴԻՄՈՐԴ

Նախ, երևի ճիշտ կլինի ասել, թե ովքեր են մեր հետազոտության մասնակիցները: Նրանց 77 տոկոսը դպրոցն ավարտել է այս տարի:

Դիմորդների 98,4 տոկոսը 17–22 տարեկան է, 62,5 տոկոսը աղջիկներ են: Այս տարի փոխվել է Երևանի բուհերի դիմորդների աշխարհագրական պատկանելությունը: Նրանց 46,4 տոկոսը մայրաքաղաքի բնակիչներ են, 32,1 տոկոսը այլ քաղաքներից, 8,1 տոկոսը ավաններից և միայն 13,5 տոկոսը գյուղերից:

Բնականաբար, մեր հիմնական հարցումները դիպչում վերաբերեին ընդունելության քննությունների նախապատրաստության ընթացքին և ապագա մասնագիտության նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքին:

Հարցման մասնակիցների 88,9 տոկոսը լրացուցիչ պարապել է, նախապատրաստվել բուհ ընդունվելու համար: Նրանց 67,7 տոկոսը նախապատրաստությունը սկել է դասատույից, քանի որ «նա ավելի խոր ու կայուն գիտելիքներ է տալիս» ու «ավելի լավ գիտի բուհ ընդունվելու ծրագրի նրբությունները», և «դասատույի հետ պարապելն ստիպում է լինել ավելի կարգապահ ու պատասխանատու»:

68 տոկոսն ընդգծում են, որ բուհ դիմելու մասին որոշումը կայացրել են ինքնուրույն: Մնացածները որոշում կայացնելուց առաջ առաջնորդվել են ծնողների կամ ուսուցիչների, ծանոթ-բարեկամների խորհուրդներով:

45,2 տոկոսի համար մասնագիտություն ընտրելու հարցում վճռորոշ դեր են խաղացել հակումներն ու նախասիրությունները, 46,2 տոկոսի համար գիտելիքների մակարդակն ու ընդունակությունները: 28,3 տոկոսն առանձնացնում է մասնագիտության կարևոր նշանակությունը հասարակության համար, իսկ 18,9 տոկոսն էլ նշել է մասնագիտության բարձր հեղինակությունը (ըստ դեպքերում ստացվել է 100-ից ավելի տոկոսային գումար, քանզի առաջարկվել էր ընտրել մինչև երեք պատասխան-տարբերակ):

Եվս մեկ հարցի պատասխան, որը նույնպես կարևորում է դիմորդների տրամադրությունները:

Անհաջողության դեպքում 69,9 տոկոսը կնախընտրեր շարունակել նախապատրաստվել հաջորդ տարի բուհ ընդունվելու համար, 7,6 տոկոսը կդիմի կոմերցիոն ուսումնական հաստատություն, 5,7 տոկոսը աշխատանքի կանցնի որևէ կազմակերպությունում, 2,6 տոկոսը կզբաղվի ազատ ձեռներեցությամբ:

Այս և նման արդյունքներին դուք կարող եք ավելի մանրամասն ծանոթանալ, եթե առաջիկայում դիտեք «Կարծիք» հաղորդաշարի հաղորդումները:

Իսկ դրանք եթեր են տրվում ամեն ուրբաթ ժամը 21-անց 30-ին Հայաստանի հեռուստատեսության առաջին ծրագրով և կրկնվում ՀՀ 2-րդ ծրագրով ժամը 22.05 ռոպեին: ■

Դպրոց

Ուսուցիչների ատեստացիան սկսվել է

ՀՀ հանրակրթական դպրոցների, նախադպրոցական հիմնարկների մանկավարժական կադրերի և լուսավորության բնագավառի այլ աշխատողների ատեստավորման ժամանակավոր կանոնադրության համաձայն, աճող սերնդի կրթության և դաստիարակության գործը վստահվելու է միայն մասնագիտական որոշակի պահանջներ բավարարող անձանց: Իսկ այդ իրավունքը ձեռք բերածների համար սահմանվելու են չորս տարակարգեր՝ աշխատավարձի տարբեր դրույքաչափերով: Ամենաբարձրը «Ստեղծագործող (հետազոտող) մանկավարժ» կոչումն է, այնուհետև համապատասխանաբար՝ «Հմուտ (առաջատար) մանկավարժ», «Մանկավարժ», և «Սկսնակ մանկավարժ» կարգերն են: Վերջինս տրվելու է բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական հաստատության շրջանավարտներին, որոնք մինչև այդ մեկ տարի պարտադիր պետք է մնան ստաժորի (փորձնակ մանկավարժի) կարգավիճակում:

Սկսնակը երկու տարի հետո իր գործընկերներին և ատեստավորման ատարկայական հանձնաժողովին ներկայացուցիչին պետք է ապացուցի լիարժեք մանկավարժ լինելու իր հավակնությունները: Մյուս կոչումները ևս ցմահ չեն տրվելու՝ յուրաքանչյուր հինգ տարին լուսավորության տարածողները ստիպված կլինեն պաշտպանել իրենց որակավորումը: Ավելի բարձր կարգ ստանալ ցանկացողները կդիմեն Ատեստավորման կենտրոնական հանձնաժողովին:

Տարակարգման այս համալիրը ամբողջությամբ ուժի մեջ կմտնի 1996 թ. սեպտեմբերի 1-ից: Իսկ մինչ այդ՝ երեք տարվա ընթացքում կգործի կամավորության սկզբունքը, այն էլ միայն «Հմուտ» կամ «Ստեղծագործող» մանկավարժ կոչումներ ստանալու համար (առաջինի դեպքում ուսուցչի աշխատավարձը կբարձրացվի 20 տոկոսով, երկրորդի՝ 40 տոկոսով):

Ինչպես տեղեկացանք Ուսուցիչների կատարելագործման և ատեստավորման հանրապետական ինստիտուտի (ՈւԿԱՀԻ) ատեստավորման աշխատանքների գծով փոխտնօրեն Կլիմենտ Պապոյանից, իրենց ֆինանսական դրությունը բարելավել ցանկացող ուսուցիչներին նաև անանուն ատեստավորվելու հնարավորություն է տրված: Բացի այդ երաշխավորվում է, որ եթե մանկավարժը քննությունը չբռնի, ապա դրան ոչ մի կազմակերպչական եզրակացություն չի հետևի: Անցումային երեք տարիների ընթացքում նրբանկատության նման դրվածքն է գործելու: Դա բացատրվում է երկու հանգամանքով, նախ անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչները հոգեբանորեն աստիճանաբար տրամադրվեն ատեստավորման նոր պահանջներին, և երկրորդ, տարակարգման չափանիշները վերջնական հաստատումից առաջ անհրաժեշտ փորձաքննության և ճշգրտումների պետք է ենթարկվեն, որը բխում է ոչ միայն մասնագիտական որոշակիացումներ մտցնելու, այլև կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքների դեռևս չձևավորված լինելու հանգամանքներից:

ՈւԿԱՀԻ-ն հունիսի 15-ից արդեն ընդունում է կամավորության սկզբունքով ատեստավորվել ցանկացող մաթեմատիկայի, ինֆորմատիկայի, ֆիզիկայի և քիմիայի ուսուցիչների դիմումները: Նրանց սպասում է երեք փուլից կազմված փորձություն: Սկզբում նրանց կտրամադրվեն առարկայական ստուգաթերթիկներ, այնուհետև տեսական դասալսումներ կանցկացվեն: Երրորդը հոգեբանական տեստավորումը կլինի:

ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Գերմանիա

Գիրք նվիրված Մեծ եղեռնին

Երբ անցյալ տարվա գարնանը Գերմանիայի ամենահեղինակավոր քաղաքական հանդեսը՝ «Շպիգելը», երեք համարներում հաջորդաբար ներկայացնում էր հայոց եղեռնի և ղարաբաղյան հերոսամարտի մանրամասները, արձագանքները տարբեր էին և տրամագծորեն հակառակ: Այսպես օրինակ, այդ երկրի հարավային քաղաքներից մեկում բուրքերը մեծ քանակությամբ գնում էին նշված համարները հրապարակավ այրելու համար: Ու քանի որ հոդվածաշարի տակ հեղինակի ստորագրությունը չկար, ամենատարբեր ենթադրություններ էին արվում նրա ով և ինչ լինելու շուրջ: Ըստ Նայիմ Օքքոյի, դա Գերմանիայի աջակողմյան կուսակցություններից մեկի ղեկավարությունն է հավանաբար, իսկ Գյունեն Յալչըշի կարծիքով, հանդեսի խմբագրության մեջ առկա են երբեմնի նացիզմի հետքերը և այլն:

Վերջերս մեր հայրենակից Րաֆֆի Քեբաբճյանի մի գրախոսականից տեղեկանում ենք, որ հիշյալ հոդվածաշարի հեղինակն ազգությամբ գերմանացի, «Շպիգել» հանդեսի երկարամյա խմբագիր Վոլֆգանգ Գուստն է, որ վերջերս հրապարակ է հանել «Հայերի ցեղասպանությունը՝ աշխարհի հնագույն քրիստոնյա ժողովրդի ողբերգությունը» վերնագրով իր գիրքը: Դրա գլխավոր արժանիքը թերևս այն է, որ այստեղ առաջին անգամ երևան է հանված Գերմանիայի և գերմանացի զինվորականության խաղացած դերը դարասկզբի նախճիրում: Լրագրողի տասնամյակների փորձառության և հմտության շնորհիվ գրքի շարադրանքն ստացվել է հյութեղ ու գրավիչ և ըստ բան կարող է անել գերմանախոս հանրության դարիս մեծագույն ողբերգություններից մեկի մասին: Լ. Լ.

Արհմիություններ

Սոցիալական համաձայնության դաշինքը զգուշացնում է

Սոցիալական համաձայնության դաշինքի, որի մեջ ընդգրկված են հանրապետության մի շարք արհմիություններ, և կառավարության միջև ընթացող բանակցություններն առայժմ անարդյունք են և առմենայն հավանականությամբ չեն շարունակվի: Այսպիսի կարծիք հայտնեցին արհմիությունների ներկայացուցիչները երեկ կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ՝ մեկնաբանելով բանակցությունների արդյունքները: «Միաբանություն» արհմիության նախագահ, Գեն պատգամավոր Սեյրան Ավագյանի խոսքերով, կառավարությունը պնդում էր, որ «նվազագույն զամբյուղ» հասկացությունը պետք է ծառայի սոսկ որպես չափանիշ, մինչդեռ դաշինքի կարծիքով, հասկացությունը պետք է օրենքի ուժ ստանա, և կառավարությունը պարտավոր է նվազագույն աշխատավարձի չափը որոշելիս հաշվի առնի այն և ոչ մի կերպ դրանից պակաս չվարձատրի, այլապես «նվազագույն աշխատավարձ» հասկացությունն ընդհանրապես կորցնում է ամեն իմաստ:

Ըստ ասուլիսի մասնակիցների, բանակցությունների ընթացքում իրենք մի շարք զիջումների են գնացել, մասնավորապես համաձայնվել են, որ նվազագույն եզրը որոշելիս պետք է հիմք ընդունել այն նվազագույն էներգիան, որն անհրաժեշտ է օրգանիզմին, որտեղ անդամալի պրոցեսներ տեղի չունենան: Արհմիությունների ներկայացուցիչները համաձայնվել են նաև, որ այդ թիվը որոշի առողջապահության նախարարությունը (նախարարությունը որոշեց՝ 2550 կալորիա, և սա այն դեպքում, երբ դաշինքն ի սկզբանե առաջարկել էր ավելի փոքր թիվ՝ 2330 կալորիա, պայմանով, որ կառավարությունը երաշխավորի բնակչության կողմից դրան հասնելու հնարավորությունը և իր վրա որոշակի պատասխանատվություն վերցնի):

Մի խոսքով, կառավարությունը հրաժարվել է իր վրա որևէ պատասխանատվություն վերցնել և փաստորեն երաշխավորում է միայն հացի ապահովումը, և այն էլ, հնարավոր է, ըստ կասկածելի ճանապարհով՝ կտրոնային համակարգի վերացման միջոցով: Մինչդեռ դաշինքի պահանջը փաստորեն երաշխիք էր սովի և ցրտահարության դեմ (արհմիությունները կառավարությունից պահանջել են նաև բնակչությանը կտրոններով վառելիք տրամադրել այն հաշվով, որ բավականացնի 2-2.5 ամիս):

Դաշինքի անդամները տեղեկացրին նաև, որ իրենք հենակետ ունեն և Գերագույն խորհրդում, և ժողովրդի մեջ, և եթե իշխանությունները չեն հասկանում, թե ինչ չափերի կարող է հասնել ժողովրդի դժգոհությունը, ապա իրենք կստեղծեն այնպիսի մթնոլորտ, որ կառավարությունն ստիպված լինի կատարել դաշինքի պահանջները: Եվ, այնուամենայնիվ, արհմիութենականները հույս հայտնեցին, թե քանի որ ամենածանր ժամանակները կգան փետրվար-մարտ ամիսներին, ուստի դեռևս բավականին ժամանակ կա, և կառավարությունը կարող է միայն ներքին ռեսուրսների հաշվին կտրուկ բարձրացնել բնակչության կենսամակարդակը՝ հիմնականում տնտեսության մեջ կարգուկանոն հաստատելու միջոցով: Ա. Բ.

Կանցկացվեն Վանաձորի օրեր

Երկու քաղաքների միջև նորացված կապերի շրջանակներում օգոստոսի 1-5-ը Գյումրիում կանցկացվեն վանաձորյան մշակույթի օրեր: Քաղաքի արվեստասերների հյուրը կլինեն Յովհաննես Աբելյանի անվան թատրոնի, հանրաճանաչ «Զոռովել» երգի-պարի պետական խմբի ու պետական փողային նվագախմբի, կամերային երգչախմբի ու կամերային նվագախմբի, ազգային նվագարանների «Դավիթ» խմբի և այլ ձեռնարկատական կոլեկտիվներ, կանցկացվեն ուրիշ ուշագրավ միջոցառումներ: Գյումրեցիները հետաքրքրությամբ են սպասում Վանաձորի արվեստի վարպետների հետ հանդիպումներին:

ԳԵՂԱՄ ՄԽԻՏԱՐՅԱՆ
Մեր սեփ. թղթակից, Գյումրի

Հավասով ու լավատեսությամբ

Գյումրու մանկապատանեկան ստեղծագործության շրջանային կենտրոնը թեև ընդամենը 1 տարվա պատմություն ունի, սակայն լիովին արդարացնում է իր առաքելությունը: Կենտրոնի շուրջ 60 խմբերում ընդգրկված են դպրոցահասակ մոտ 500 երեխաներ: Նրանց աշխատանքների վերջերս կազմակերպված ցուցահանդեսը և կավճանկարի մրցույթը մեկ անգամ ևս վկայեցին, որ մասնակիցներից շատերը լուրջ հայտ են ներկայացրել մուտք գործելու արվեստի աշխարհ: Գեղանկարչական աշխատանքներից 1-ին մրցանակի արժանացավ Գյումրու թիվ 1 դպրոցի աշակերտուհի Կարինե Պողոսյանը, իսկ կավճանկարի մրցույթում՝ Անահիտ Ղուկասյանը (Դարբաս գյուղից) և Մանե Ղումաշյանը (Գյումրու թիվ 2 դպրոց): Դժվարին այս պայմաններում շնորհակալ գործ են անում երեխաների հետ աշխատող տասնյակ մանկավարժներ: Եվ սա Աստված, որ նրանց հավատն ու լավատեսությունը, որը փոխանցվում է մանուկներին, վաղն ավելի հասուն և կենսալից պտուղներ պարգևի:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԽԻԹՅԱՆ

Վրաստան

Հացի հետ կապված ծանր իրավիճակ

Էդուարդ Շևարդնաձեի աշխատակազմում Սնարքի թղթակցի ստացած լուրերի համաձայն, հուլիսի վերջերին Վրաստանում մտցվելու է հացի նորմավորված բաշխում, մեկ մարդու հաշվով օրական 400-500 գրամ: Տնտեսական հարցերով Շևարդնաձեի խորհրդականներից մեկի կարծիքով, հանրապետությունում հացի և պարենի խնդրի լուծման հեռանկարներն անչափ մռայլ են: Փորձագետները գտնում են, որ Վրաստանին ԱՄՆ-ի հատկացրած 30 մլն դոլարի վարկը կբավականացնի հացով մի քանի ամիս: Սնարք

digitised by A.R.A.R.@

Ֆինանսներ

ՄՐՋՅՈՒՆ, ՈՐ ՓԻՂ ԷՐ Ի ՍԿԶԲԱՆԵ

կամ ռուբլու, դոլարի, սեփական դրամարժույթի եւ դրամաշրջանառության մասին

Դարձյալ դրամի պակաս է զգացվում: Աշխատավարձներն ու թոշակները դարձյալ ուշանում են: Սակայն ռուբլին բարձրանում է: Դրան զուգահեռ տագնապալի ֆինանսական լուրեր են հասնում ռուբլու տերուտիրական Դաշնակցային Ռուսաստանից: Իսկ տնտեսական առումով (եթե միայն) մեր հանրապետությունը մեծ չափով ենթակա է արտաքին ազդակներին, որոնցից ամենահզորը եղել ու մնում է Ռուսաստանի կողմից եկողը: Ի՞նչ է կատարվում, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ ելքեր կան ստեղծված իրավիճակից: Այս մասին են հեղինակի դիտողություններն ու խոհերը:

Ֆինանսները, լինելով տնտեսության մեջ տեղի ունեցող բոլոր տեղաշարժերի առանցքը, խստագույնս վերահսկողություն են պահանջում: Ազատ շուկայական հարաբերությունների անվան տակ տնտեսական շրջադարձից անընդհատ ու զգալի քանակությամբ միջոցների արտահոսք թույլ տալը մեր օրերի ամենամեծ հանցագործություններից մեկը դիտվի, քանզի այդ դեպքում ազգաբնակչության (սոցիալապես անպաշտպան հատվածի) շահերի միակ պաշտպան կառավարության, իշխանությունների ֆունկցիան զրոյի է հավասարվում: Իսկ այդպիսով աճում է սոցիալական լարվածությունը, որը մի օր «կարճ միացում»՝ մեծ բռնկում կարող է ծնել:

Բանկում դրամ չկա, որ մարդիկ կենսաթոշակ, նպաստ ու աշխատավարձ ստանան: Իսկ այդ նույն ժամանակ մեքենաների թափքից մասնավոր անձինք հանրապետությունից դուրս ձեռք բերած առաջին անհրաժեշտության ապրանք ու այլ ապրանքներ են վաճառում ու ազգաբնակչությունից հավաքում վերջին միջոցները, որ վերստին դուրս հանեն Հայաստանից: Այո, դրամը դուրս է գնում հանրապետությունից, այլ ոչ թե մուծվում է պետբանկի ինչ-որ հաշիվներ, որ գործարքներից պետությանն էլ եկամտահարկ մնա: Անարգել, բոլորի աչքի առաջ կեղեքվում է մեր այսօրը, թշվառության է դատապարտվում վաղվա օրը... Արգելել բացարձակապես դրամի արտահոսքը, դուրս հանվող կանխիկի վրա ինչ-ինչ սահմանափակումներ դնել մեր պարագայում անհնարին է: Միեւնույն է, կհանեն:

Փոխանցումները տեղ չեն հասնում, իսկ կանխիկը, լավագույնս եւ արագ աշխատելով հանդերձ, թույլ է տալիս նաեւ եկամուտը թաքցնել հարկավորումից: Ուրեմն, միակ ելքը մնում է անկանխիկ վճարումների խնդիրն անհապաղ պետական մակարդակով լուծելը, իսկ կանխիկը՝ ամեն կերպ սահմանագլխին գրանցելը: Հակառակ դեպքում...

Եթե ինքներս այսքան անտարբեր ենք, ով պիտի մեր մասին հոգա. Ռուսաստա՞նը, որի համար բեռ ենք, Մ. Նահանգնե՞րը կամ մյուս պետությունները: Հոգնած են, մարդասիրական օգնություն են ուղարկում, պարտք են տալիս, որն ի զորու չես մարելու, որովհետեւ նպատակային օգտագործման պայմաններ չկան եւ որի դիմաց մի օր գալու են տանը եղած-չեղածը հաշվառեն-կալանավորեն...

Մրջյունը փիղ չդարձի, մրջյունը հենց փիղ էր ի սկզբանե: Ուղղակի փղերի լեզուն իմացողներին ամենեւին պետք չէր, որ այդ մասին տեղյակ լինեն բոլորը:

Ռուբլու տեր Ռուսաստանը բյուջետային, վարկային, դրամավարկային քաղաքականություն է պարտադրում ռուբլու գոտում գտնվող բոլոր պետություններին: Չեն ընդունի, ներքին ու արտաքին ցավերին կգումարվի եւս մեկը՝ ֆինանսական շրջափակումը, որը գուցե սկսվել է արդեն, իսկ մենք համառորեն չենք նկատում, որովհետեւ չենք ուզում նկատել, որովհետեւ վախենում ենք նկատել...

Ի՞նչ է մնում: Սեփական արժո՞ւյթ մտցնել շրջանառության: Սակայն այստեղ բոլոր ծախսերին զուգահեռ ունենք նաեւ փոխանակելիության խնդիրը: Իսկ ե՞րբ է ինչ-որ երկրի դրամը լինում փոխարկելի, այսինքն ընդունելի մյուս պետությունների կողմից, երբ այդ ամրացված, ապահովված է լինում համապատասխան միջազգային արժեքներով՝ թանկարժեք քարեր, մետաղներ եւ այլն:

Ո՞ւնենք արդյոք մեր սեփական դրամարժույթը փոխարկելի դարձնելու պայմաններ: Իսկ տասնյակ միլիարդների հասնող արտաքին պարտքերը, թեկուզ հենց նույն Ռուսաստանին, արդեն իրականություն են, որից չես փախչի: Ուրեմն, մեր դրամարժույթը կարող է օգտագործվել միայն ներքին վճարումների համար կամ զուգահեռ շարժ ունենալ՝ վրացական կուպոնի պես: Սակայն խնդիրն այդպիսով լուծում կստանա՞, արդյոք: Չէ՞ որ դրսի վճարումները դարձյալ կմնան կայուն տարադրամին, ռուբլի կկոչվի, դոլար, թե մեկ այլ բան, մեզ համար էական չէ, որովհետեւ ոչ թե տեսակն է, այլ փոխարկելիությունն ու քանակը: Ու կսկսվի մեր դրամարժույթի արժեզրկումը: Հսկայական ծախսեր կկատարենք նոր դրամարժույթ ստեղծելու ու շրջանառության մեջ մտցնելու եւ մի գեղեցիկ օր էլ կարթնանանք ու կտեսնենք, որ Նեառոյի պես Երեւանն էլ դարձել է միլիոնատերերի քաղաք, որոնք հազիվ են իրենց գոյությունը քարշ տալիս...

Իսկ որ ռուբլուն տանուլ կտա նոր դրամարժույթը (դոլարին առավել եւս) կասկածից վեր է, քանզի Ռուսաստանը շատ խիստ եւ անողոք կուրս է վերցրել ռուբլու առողջացման համար:

Ըստ ՌԴ Կենտրոնական բանկի վերջերս ընդունած որոշման, բոլոր կազմակերպությունները եւ ձեռնարկությունները, ում տարադրամային հաշվում գործարքի արդյունքում դրամարժույթ կհայտնվի, պարտավոր են հայտնաբերելու օրվանից սկսած 7 օրվա ընթացքում դրամի 50 տոկոսը պարտադիր վաճառքի հանել տարադրամային բորսաների միջոցով: Այս ակցիայի հետեւանքը երկար չսպասեցրեց իրեն: Թեեւ դոլարի պահանջարկը (վաճառքը) բորսաներում էական փոփոխություն չկրեց, սակայն խիստ նկատելի դարձավ նրա կուրսի աճի, ուրեմն նաեւ ռուբլու անկման զսպումը: Սրան հաջորդեց արդեն դոլարի նահանջը: Նման քայլով կենտրոնական բանկն առնվազն երկու նպատակ խփեց՝ առաջինը, դոլարի առաջարկի ավելացումն իր բոլոր դրական հետեւանքներով, երկրորդը՝ տարադրամի շարժի վրա հսկողության խստացումը, ուրեմն նաեւ պետգանձարանի մուծումների ավելացումը:

Մյուս քայլն այս շախմատային պարտիայում արտասահմանյան կողմի հետ ռուբլով կատարվող գործարքների արգելումն էր: Քիչ ուշացած, բայց անկասկած խելացի ու մտածված: Չէ՞ որ օտարերկրյա կողմը (ըստ ամենայնի, այս կողմի հետ ներքին համաձայնության գալով) ռուսաստանյան շուկա էր մուտք գործում դոլարը ձեռքին, սակայն գործարք էր կատարում ռուբլով, մինչ այդ կամ հետո իր տարադրամը ռուբլի դարձնելով: Բազմակի շահն այս պարագայում պայմանավորված էր նրանով, որ դոլարը Ռուսաստանում եւ ամբողջ ռուբլու գոտում այնպիսի գնողունակություն ուներ, ինչպիսին ոչ մի կերպ չէր կարող ունենալ իր հայրենիքում, այս շուկան առաստեղծում է մի քանի անգամ:

Եւ ամենից էլ գումարենք այն, որ զսպվում են արտարժութափոխանակային գործարքները, Ռուսաստանի սահմաններում մեկուսացման միտում է աճում կանխիկի շրջանառությունը, միասնական հարկային քաղաքականություն, բյուջետային վերահսկողություն, եւ այլ պայմաններ է պարտադրվում ռուբլու գոտու պետություններին, ուր ռուբլին երբեք չունի այն շրջանառությունը, որն ունի Ռուսաստանում...

Ամեն ինչ տանում է դեպի ռուբլու կայունացում եւ պահանջարկի աճ: Ի դեպ, սա դիտվում է ամեն անգամ, երբ նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններից որեւէ մեկը փորձ է անում դուրս գալ ռուբլու գոտուց, շրջանառության մեջ մտցնելով սեփական դրամարժույթը: Եւ դա օրինաչափ է, որովհետեւ սխալ վայրից ռուբլին պիտի արտահոսի դեպի ռուբլու գոտու այլ հատվածներ, ուր մեծ է հատկապես շրջանառությունը, այսինքն, Ռուսաստան: Այդպիսով, զսպվում է դրամական էմիսիան, եւ դրամ տպող մեքենան դանդաղեցնում է իր տեմպերը: Ի դեպ, որպես կանոն նոր ստեղծվող դրամարժույթները տանուլ տալով ռուբլուն, ամրացնում են նրա դիրքերն ու հեղինակությունը: Այնպես որ, դեռ հարց է, թե ում է ձեռնտու նոր դրամարժույթի ի հայտ գալը:

Ամբողջ ցավն այն է, որ ռուբլու կուրսի կայունացման հետ ավելի ու ավելի շատ ենք կորցնում այդպիսի ռուբլիներ (խոսքը պետշրջանառությունից եւ հանրապետության սահմաններից ռուբլու արտահոսքի մասին է), փոխարենն առաջարկվում են խաղի այնպիսի կանոններ, որոնք հարմարված չլինելով մեր տեղի պայմաններին եւ իրադրությանը, երբեք չեն կարող այն արդյունավետությունն ապահովել (եթե արդյունավետության մասին միտք ունի խոսել այս պարագայում), որն ապահովում են իրենց ծննդավայրում:

Սակայն կարծում ենք, որ մեր պարագայում կարելի է ինչ-որ բան անել վիճակը շտկելու համար: Առաջին հերթին պետության ակտիվ միջամտությամբ դրամաշրջանառությունն առողջացնելն է, ընդհուպ մինչեւ կանխիկով տարվող գործարքների զսպումն ու փոխանցումային խթանումը, պետական դրամատան կողմից բարձր արժողությամբ վճարման չեկերի թողարկումը, որոնք օժտված կլինեն պետական երաշխիքներով եւ ռուբլու նկատմամբ արտոնություններով կամ առավելություններով (ասենք, իրենց արժեքին գումարվող ամսական կամ տարեկան հավելումները, ինչպես ավանդների դեպքում, վիճակախաղի տոմսի հատկանիշներ, ըստ կուրսի տարադրամով փոխհատուցում հատուկ ստեղծված ֆոնդերից, մասնագիտացված բազաներից մեծ խմբաքանակի ապրանքների գնման ժամանակ զեղչեր եւ այլն):

Սա կդառնի պետական արժեթղթերի շարքը: Ի դեպ, դրամական միջոցների պահանջարկի կամ պակասի ժամանակ պետության կողմից երաշխավորված արժեզրկումից ինչ-որ չափով պաշտպանված արժեթղթերի շրջանառություն մտցնելը ամեն դեպքում տնտեսությանը առողջացման միտում պետք է հաղորդի:

ՍԱՐԳՍ ԲԵԿՅԱՆ

Ռուս մամուլ

Իրարանցում Մյասնիցկայայում

Ռուսաստանի փոխնախագահին մտերիմ բիզնեսմենը կասկածվում է կազմակերպված հանցագործության մեջ

Ինչպես արդեն հաղորդել է «Մոսկովսկիե նովոստին» (թիվ 26), ռուսական իշխանությունները ՀԴԲ-ի գործակալներին են հանձնել երկու հանցագործի՝ Դողիկ մականունով Դավիդ Շուստերին ու Դմիտրի Բելոկոպիտովին, որոնք թաքնվում էին ամերիկյան արդարադատությունից: Ընդ որում, ուշադրություն է հրավիրվել, որ նրանցից մեկի գրասենյակը տեղավորված էր Ալեքսանդր Ռուցկոյին մտերիմ մարդու՝ «Վերածնունդ» հիմնադրամի փոխնախագահ Յակոբ Յուզբաշեւի շտաբ-բնակարանի հետ նույն Մյասնիցկայա-40 հասցեում: Ամեն դեպքում դա հայտնի դարձավ «ՄՆ»-ի տրամադրության տակ եղած նրանց այցետոմսերից:

Այս թղթակցությունից հետո խմբագրությունում եղան մի քանի զրգռված հեռախոսազանգեր: Այսպես, «Տարվայդ» ԱԸ նախագահ Վասիլի Ալեյնիկովը, որը բնակվում էր հենց Մյասնիցկայա 40-ում, բերքին հաղորդեց, որ Յակոբ Յուզբաշեւը երբեք էլ չի եղել «Վերածնունդ» հիմնադրամի փոխնախագահը: Այդուհանդերձ չմոռացավ վերջինիս սերտ կապերը Ռուսաստանի փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյի հետ: Շատ բաներով հենց Յուզբաշեւի ջանքերի շնորհիվ է ստեղծվել «Տարվայդ» ԱԸ-ն, դառնալով «Վերածնունդ» հիմնադրամի եւ «Տորգա Պրոդաքշն» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության համատեղ զավակը: Ընդ որում այստեղ 20 տոկոսը պատկանում է հիմնադրամին, իսկ 80 տոկոսը՝ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը, որտեղ Յուզբաշեւը զբաղեցնում է փոխնախագահի պաշտոնը: Երբ Ալեյնիկովին ներկայացվեց իր տեղակալի այցետոմսը, որտեղ նա միանգամայն միանշանակ կոչվում է «Վերածնունդ» հիմնադրամի փոխնախագահ, բիզնեսմենը փոքր ինչ զարմացավ: Նրա կարծիքի համաձայն, այցետոմսը պատրաստվել է Յունաստանում, անգլերեն, այդ ժամանակ էլ իբր այնտեղ սողոսկել է անախորժ սխալը: Իսկ Յուզբաշեւը դրանից օգտվել է մաքուր խղճով, առանձնապես չխորանալով տպագրված տեքստի մեջ, քանի որ, ցավոք, լեզուներից թույլ է:

«ՄՆ»-ի թղթակցին հարկ չեղավ Յակոբ Յուզբաշեւի հետ պարզել խնդրությունը, քանի որ կոմերսանտը ներկայումս որոնման մեջ է: Երկու շաբաթ առաջ Ռուսաստանի ՆԳՆ կազմակերպված հանցագործությունների գծով գլխավոր վարչության ուժերով Պուշկինյան շրջանի Լեսնոյ ավանի նրա տանը անց է կացվել խոշորածավալ գործողություն: Այդ ընթացքում, ըստ ոստիկանության տեղեկատվության, բռնագրավվել է 8 ատրճանակ, 18 պաշտպանաբաճկոն, 8 ավտոմատ (2 ամերիկյան, 1 ԱԿՄ, Ուզի տեսակի 5 ավտոմատ), սովորական ճշտում տեղավորվող օպտիկական նշանառությամբ եւ երկու խլացուցիչով հրացան, 5 արճանակ: Կալանված է 9 մարդ, որոնցից 4-ը Յուզբաշեւի թիկնապահներն են: Նույն տեղում գտնվել են Յակոբ Բենիամինովիչի արտասահմանյան 5 անձնագրերը: Ընդ որում մեկը, ըստ ՆԳՆ տվյալների, դիվանագիտական, որ տրված է նրան իբրեւ ռուսական ԱԳՆ-ի աշխատակցի: Դարձյա՞լ տհաճ անճշտություն թղթերը ձեւակերպելիս: Այլ բաների հետ միասին ոստիկանությունը պարզել է Յուզբաշեւի մոտ կիսակառույց ջրավազանում որպես պատանդ պահվող կազմակերպված խմբավորման երեք անդամի: Անմիջապես հայտնաբերվել է նաեւ շնորհագրված կոմերսանտին Դավիդ Շուստերի նվիրած «Մերսեդես 500»-ը: Ինչպես հաստատում են, ավտոմեքենայի առջեւի ապակու վրա կա գրություն «Սիրելի Յակոբին Շուստերից»: Ոստիկանական ուղեւորը չի ընկել միայն ինքը Յուզբաշեւը, որը, ըստ [illegible], տունը լքել է գործողությունից մեկ ժամ առաջ: Նրա գտնվելու վայրը մինչ այժմ անհայտ է: Կրկնում ենք՝ այս ամենը ոստիկանության տեղեկատվությունն է:

Սակայն գոյություն ունի այլ վարկած, որի համաձայն, Յուզբաշեւը դարձել է քաղաքական ծավալուն բանսարկությունների զոհ:

Օրինակ, Վասիլի Ալեյնիկովը համարում է, որ զենքը հատուկ գցել են բիզնեսմենի տուն, իսկ ողջ գործը կարված է սպիտակ թելով: Նպատակն է վարկաբեկել Ալեքսանդր Ռուցկոյի շրջապատը, իսկ այնուհետեւ նաեւ իրեն՝ փոխնախագահին: Յուզբաշեւի ընկերների կարծիքով, ոստիկանության աշխատակիցները ծրագրել էին Լեսնոյ ավանում գործողության ընթացքում սպանել կոմերսանտին, որպեսզի հետո արդեն հանգուցյալի վրա բարդեն գոյություն չունեցող քրեական գործեր: Դրա համար էլ, ըստ մտերիմների, հատուկ նշանակության խմբի անդամները տանը ավտոմատային կրակ են բացել հագուստապահարանների վրա, հուսալով, որ հենց այնտեղ էլ թաքնված է որոնվող բիզնեսմենը: Սակայն, ինչպես հաստատում է նրա ընկերներից մեկը, նա վերջին րոպեին հասցրեց հանել պատուհանի շրջանակը եւ բանջարանոցների միջով խույս տալ հետապնդողներից:

Ներկայումս Յուզբաշեւը թաքնվում է արտասահմանում, ուր թողել է կինը: Հավանական է, որ ոստիկանության աշխատակիցների կարծիքով, բերված փաստերի մեծ մասը ճշմարտության չի դիմանում:

ԻԳՈՐ ԲԱՐԱՆՈՎՍԿԻ
«Մոսկովսկիե նովոստի», թիվ 28,
11 հուլիս, 1993

Վլադիմիր

Խասբուլատովը դարձյալ մեղադրում է նախագահին

Վլադիմիրում ելույթ ունենալով շրջանային խորհուրդների ներկայացուցիչների սեմինար խորհրդակցությունում, Ռուսաստանի ԳԽ նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովը հայտարարեց, որ «ներկայումս գլխավորը ոչ թե սահմանադրությունն է, այլ տնտեսությունը: Սահմանադրության նախագծերը մեկը մյուսից վատն են եւ փաստորեն ընտրություն չկա»: Նա բյուջեի ընդունման ձգձգման մեղքը բարդեց կառավարության վրա, նշելով, որ Գերագույն խորհուրդը չի կարող հաստատել սոցիալական ոլորտի, գիտության, առողջապահության հատկացումների, երկարատեւ ներդրումների կտրուկ կրճատումը:

Խասբուլատովն ասաց, որ երկրում քայքայվում են արտադրությունը, ագրարային համալիրը, տեխնոլոգիաները: «Երկրի վարկն ընկել է, բացահայտ միջամտություն է կատարվում մեր ներքին քաղաքականությանը: Կրկին սկսվում է վճարունակության ճգնաժամ, որն արհեստականորեն հարուցել է ֆինանսների նախարարությունը: Մասնագետների կանխատեսումների համաձայն, սեպտեմբեր-հոկտեմբերին դոլարի գինը կարող է հասնել մինչեւ 2000 ռուբլու, էներգակիրների գների աճը կառաջացնի գների հերթական բարձրացում»:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

digitised by A.R.A.R.@

Բանավեճ

ԵՐԻՏԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ՄԱՏՐՈՍՈՎԻ ԴԵՐՈՒՄ

Մտավորականությունը տագնապում է: Ոմանք հուսահատ են, ուրիշները դժգոհ, ոմանք արտահայտվում են, ուրիշները՝ մեծամասնությունը, լռում: Կան նաեւ ուրիշներ, գուցե շատ քիչ, որոնք հուսահատ են մյուսների հուսահատությունից, ու փորձում են լավատեսություն ներշնչել, խանդավառվել ու խանդավառել, հաճախ առանց գիտենալու՝ ինչի՞ շուրջ, ինչո՞վ,- պարզապես գիտեն, գիտակցում են, որ մտավորականի պարտքն է տնտեսական-ընկերային ճգնաժամի ալեգանում հայտնված մարդկանց, ժողովրդին լավատեսություն ներշնչել: Եւ ինչպես պատահում է նման պարագաներում մեր մեջ, ծայրահեղությունները են դառնում իրար խոսակից, եւ, բնականաբար, խոսակցությունը չի ստացվում: Եւ խոսքը վերածվում է վեճի, նույնիսկ անձնական վիրավորանքի: Այսպես պատահեց նորից, երբ մեր թերթի հուլիսի 16-ի համարում լույս տեսավ Հրաչ Թամրազյանի ստորագրությամբ «Ազնվության ժամանակը» հոդվածը, որտեղ խանդավառիչը ցույց տալու փոխարեն հոդվածագիրը հանդիմանում էր... չխանդավառվողներին, հատկապես նրանցից մեկին՝ մեր ամենահարգ գրող-մտավորականներից Պերճ Զեյթունցյանին, որ, բնական իրավունքով,- թեկուզ շատ ծանր,- պատասխանում է հասցված վիրավորանքին: Չէինք ուզենա, որ անվանի գրողը, ինչպես նաեւ նրա երիտասարդ գրչակիցը, այդպիսի խոսքերի տերը լինեին: Սակայն, ինչ արած, դրանք արդեն ասված են: Այսպիսով, եւս մեկ անգամ, խոստովանում ենք, ձախողվում է խմբագրության առաջադրանքը՝ լուրջ, խորը, նպատակային խոսակցություն սկսել մտավորականության միջեւ:

Մի առիթով այցելել էի «Ազգ» թերթի խմբագրություն, որի գլխավոր խմբագիրը հանդիպման հենց առաջին պահին նախատինքով ինձ հարցրեց, թե ինչու իմ վերջին հոդվածը՝ «Մեր հայրենիք, թշվառ, անտեր» «Լեւո՞ն, Լեւո՞ն» շարքից չեմ տարել իրենց խմբագրություն: Ներկա էր նաեւ Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության ատենապետը, որը մեղմ ասած, նույնպես իր գոհունակությունը հայտնեց հոդվածից: Ջերմ ու անկեղծ մթնոլորտում զրուցեցինք սովորականի պես, խոսեցինք այստեղից-այնտեղից եւ առյա հրաժեշտ տվինք միմյանց: Այդ օրվա «Ազգը» ես գնել էի թեեւ, բայց դեռ չէի հասցրել կարդալ: Եւ ահա տանը բացեցի թերթը ու աչքերիս չհավատացի: Այդ նույն թերթում, այդ նույն օրը, այդ նույն գովեստներին զուգահեռ հոդված էր տպագրված... իմ այդ նույն հոդվածի դեմ...

Խնայելով մեր բարեկամությունը, ես ձեռնպահ եմ մնում այս երեւույթին գնահատական տալուց, թեեւ գնահատականն ինքնաբերաբար ենթադրվում է:

Եւ հիմա, հարգանքի ու ափսոսանքի խառը զգացումներով, ես ըստ էության պատասխանում եմ «Ազգ»-ին եւ ոչ թե հոդվածագրին: Այո, որքան էլ պարադոքսալ հնչի, միայն հարգանքից, ափսոսանքից ու տարակուսանքից մղված...

Ինչ վերաբերում է հոդվածագրին՝ Հրաչ Թամրազյանին, ես նրա դյուրավառ ոգեւորությունը եւ հրակնատը կրծքով փակելու խիզախ պատրաստակամությունը միանգամայն հասկանում եմ: Մի մարդ, որ երբեւիցե աչքի չի ընկել ոչնչով եւ, ուրեմն, քիչ հիմք կա հուսալու, որ քառասուն տարեկանից հետո երբեւիցե կկայանա որպես բանաստեղծ, իր համար էլ անըմբռնելի դարձել է մամուլի կոմիտեի նախագահ: Ես ըմբռնումով եմ մոտենում, որ ինքն էլ է զարմացած այս հրաշքից (թեեւ ինչո՞ւ հրաշք, այսօր ոչ ոք գրեթե իր տեղում չէ), եւ որ գլխապտույտը կարող էր նրան մղել այսքան անվայել ձեւով արտահայտելու երախտագիտությունն իր նոր տերերի հանդեպ:

Ի՞նչն է անվայել: Իհարկե, ոչ այն, որ գրել է իմ հոդվածի դեմ: Ավելի ճիշտ, իմ անձի դեմ եւ ոչ թե հոդվածի: Անվայել է, սակայն, երբ նա հայտարարում է, թե ես անցած տասնամյակներին պետականության եւ նրան անվերապահ նվիրման ջատագովն եմ եղել: Այսինքն՝ կոմունիստական, պարզ է, չէ՞: Ես դարձյալ հասկանում եմ, որ երբ հայհոյանքից բացի, ուրիշ նյութ չկա ձեռքիդ տակ, մարդուն կեղտոտելու ամենաանվրեպ ու մոդայիկ միջոցն է սա, մանավանդ՝ այսօր: Բայց ցավում եմ, որ միջակ թարգմանիչն ու իմիջիայլոց բանաստեղծը այս ցեխը չի կարող շպրտել ինձ վրա: Չի կպչի, զուր ջանքեր են: Երեւանում, որ հավաքված է հայ մտավորականության զգալի մասը, փառք աստծո, բոլորս աչքի առաջ ենք, համարյա ափի վրա, համարյա խոշորացույցի տակ եւ, ուրեմն, ավելի քան երեւում է, թե ով ով է:

Բայց տեսնենք, թե ինչ ամոթալի միջոցով է ուզում սույն Թամրազյանն ապացուցել իր մեղադրանքը: Իմ «Արշակ Երկրորդ» վեպով, ոչ ավել, ոչ պակաս: Ուժեղ պետականության ստեղծելու Արշակ թագավորի երազանքը, որ երազանքն էր նաեւ ամբողջ հայոց պատմության ընթացքում եւ այդպիսին է մնում մինչեւ օրս, ըստ Թամրազյանի, վկայությունն է այն բանի, որ հեղինակը, այսինքն՝ ես, «...խորապես ըմբռնում էր անգամ կոմունիստական չարափառ կայսրության մեջ պետականության (կոմունիստական) ու նրան նվիրաբերվելու անհրաժեշտությունը»: Ի՞նչ ասես արան: Հիվանդ երեւակայություն պետք է ունենալ կամ նոր տերերին ծառայելու չարափառ մոլեռանդություն այսպիսի անհեթեթություն գրելու համար: Գրեթե ամբողջ հայ պատմավիպասանությունը պետականության երազանք է փայփայել, ուրեմն ի՞նչ, բոլոր պատմավիպասանները, անգամ նրանք, ովքեր գաղափար իսկ չեն ունեցել կոմունիստական աղագա զուլումի մասին, նույնպե՞ս կոմունիստական կայսրությանն են ծառայել: Ուշքի եկ, ամոթ է, համեստաբար ջահել ես եւ այդ քո միակ առավելության հետ այդպես անմիտ մի՛ վարվիր:

«Չեմ ուզում չհիշել,- հիշում է այս Թամրազյանը,- նույն գրողի այրող եւ շիկացած, խորագես հրապարակախոսությունն ազգային շարժման սկզբնահատվածում... Քանի՞ անգամ մարդ կարող է կերպարանափոխվել մի կյանքի ընթացքում... Մի՞թե մի մարդու, մի մտավորականի, գրողի կյանքը կարող է տեղավորվել պաշտոնի ու պաշտոնանկության միջեւ»:

Դատավճիռը պարզ է եւ պարզ է նաեւ, թե, ըստ այդ դատավճռի, ով եմ ես: Սակայն, ի տարբերություն փաստորեն Հայաստանի նախագահի դատապաշտպանի եւ ինձ մեղադրող դատախազի դերն ստանձնած բարձր պաշտոնյայի, խոսենք կոնկրետ ապացույցներով եւ տեսնենք, թե ով ով է ընդհանրապես: Իմիջիայլոց, երիտբանաստեղծը չի՞ լսել երբեւիցե, կամ որեւէ բարի մի մարդ երբեք չի՞ փսփսացել նրա ականջին, թե աշխարհի գրված ու չգրված օրենքների համաձայն, պաշտոնյային հակացուցված է հրապարակավ պաշտպանել էլ ավելի բարձր պաշտոն զբաղեցնողին, տվյալ դեպքում իր գերագույն ղեկավարին: Ո՞նց մտքով չի անցել, ախր ո՞նց, որ երբ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը նույնիսկ իդեալական նախագահ լիներ, երբ հոդվածագիրը նույնիսկ առաջին նախագահության առաջին բառից մինչեւ վերջին նախագահության վերջին բառը բացարձակ ճշմարտություն բարբառեր հոգուս նախագահի, երբ նույնիսկ անվրեպ ապացուցեր, որ ես ամենահետին կամ ամենաառաջին անազնիվ մարդն եմ Հայաստանի Հանրապետության 29,8 հազար քառ. կմ տարածքում, միեւնույն է, իր շեֆի սիրույն ստանձնած այս կամակատարությունը չէր դադարի եւ չի դադարում նողկալի լինելուց: Այդ է հուշում մարդկային բարոյականության կողմնացը բոլոր ժամանակներում եւ բոլոր ժամանակներում էլ այդ նույն բանն է հուշելու:

1991-ի հանրաքվեի օրերին ես գրել եմ մի բան, որ ինքը պաշտոնի վրա լինելու դեպքում, երբ նույնիսկ «այլախոհ» լիներ ինձ նման, չէր գրի ու չի գրի երբեք: Ընթերցողը թող ների, որ ես նույն հատվածը մեջբերում եմ երկրորդ անգամ եւ շատ եմ վախենում, որ խարակիրիի միշտ պատրաստ հայ սամուրայներն ինձ հաճախ ստիպեն վերհիշել այն: «Երբ դրանք այն բալանջիներն են, որոնք հանդիպում են մեր ամեն քայլափոխին, երբ դրանք երեկվա կուսակցական կեղծ արիստոկրատիայի փոխարինած այն որոշ «բլոդան աղաները» են, որոնք հայտնի մտավորականների վրա անգամ նայում են վերեւից, որովհետեւ նոր աթոռների տեր են դարձել Քաջ Նազարի բախտով, երբ դրանք երեկվա գողերն են, որոնք այսօր կոչվում են գործարար մարդիկ, ապա վա՜յ մեզ, վա՜յ մեր սերունդներին»: Այսինքն՝ վա՜յ մեր անկախությանը: Ուրեմն, ինչն է փոխվել, ինչո՞վ եմ ես «կերպարանափոխվել մի կյանքի ընթացքում»: 1991-ին, նախարար եղած ժամանակ էլ եմ ասել՝ վա՜յ մեր սերունդներին, վա՜յ մեր անկախությանը, հիմա էլ եմ ասում՝ վա՜յ այս անկախությանը:

Նախարար եղած օրերիս ես հոդված եմ տարել «Հայաստանի Հանրապետության» խմբագրություն, որտեղ գրել եմ, իսկ ինքը երբեք չի գրի՝ երբ դեռ պաշտոնի գլուխ է եւ երբ նույնիսկ այլ կերպ է մտածում, քան յուր պետերը. «17 թվականին գլուխ բարձրացրեց Լյումպենը: Իսկական մտավորականությունը գլխատվեց կամ փախցված մի կողմ քաշվեց: Հիմա էլ որոշ իմաստով եւ որոշ չափով... ինչ լավ բառ է այդ «որոշը» կոմունիստական հասարակարգի այս փափկացնող, ընդհանրացումից ապահովագրող այդ բառը»: Եւ ուրիշ նման դառը բաներ: Շատ դառը բաներ: Հոդվածը, իհարկե, չտպագրվեց, եւ հինգ օր անց հենց այդ չտպագրված հոդվածի համար ինձ ազատեցին աշխատանքից, որի մասին ինձ տեղյակ դարձրին հեռուստատեսության «Լրաբեր» ծրագրից, թեյ խմելիս պահին, 1991 թ. դեկտեմբերի 5-ին, ժամը 21 անց չորս րոպեին: Մեկ շաբաթ անց այդ նույն հոդվածը լույս տեսավ «Ազգ»-ում: Ձեր հոդվածագիրը չի՞ լսել երբեւիցե, մտքով չի՞ անցել գոնե երբեւէ, որ պաշտոնից ու աթոռից բացի, կան նաեւ համոզմունքներ, ոչ անձնական մտահոգություններ, գրողի ու պարզապես քաղաքացու սկզբունքներ: Չի լսել, հաստա՛տ չի լսել: Ես բնավ հերոսություն չեմ համարում, որ նախարարի պաշտոնում ասել եմ այն, ինչ մտածել եմ: Նորմալ պահվածքը միայն աննորմալ հասարակարգում է որպես հերոսություն ընկալվում:

Եւ փոխանակ մտածելու, փոխանակ մտահոգվելու, թե շարժման օրերին «շիկացած, խորագես հրապարակախոսություն» գրողն ինչո՞ւ է հիմա նույն շիկացումով հոդվածներ գրում իշխանության գլուխ անցած երեկվա իր կուռքերի դեմ, փոխանակ շուրջը նայելու եւ տեսնելու, թե ինչպես է օրեցօր վարկաբեկվում անկախ պետականության մեր երազանքը, պետական պաշտոնյան ուրիշների մասին դատում է իր սեփական չափանիշներով, բարոյականության սեփական ըմբռնումներով, եւ դա միանգամայն բնական է: Միայն թե ինքը դեռեւս «կերպար» չպարզած, ուրիշներին ինչ երեսով եւ ինչ խղճով է մեղադրում կերպարանափոխության մեջ:

Եւ, վերջապես, մի քիչ էլ «Մեր հայրենիք, թշվառ, անտեր» հոդվածի մասին թող գրեր, չէ՞ որ նա գրիչ է վերցրել հենց այդ մասին գրելու համար եւ ոչ թե իմ կենսագրությունը պեղելու: Բան չունես ասելու, մանչս, ցանկություն ունես միայն, բուռն ցանկություն: Իսկ դա գիտե՞ս որքան քիչ է...

Երբ դու ընտրել ես ծառայամտության ուղին, քո գործն է: Ասված քեզ հետ: Բայց կուռքերն առաջ մի՛ նետիր քեզ, անհեթեթություններ դուրս մի՛ տուր, չէ՞ որ դրանով վարկաբեկում ես նախեւառաջ քո տերերին:

ՊԵՐՃ ԶԵՅԹՈՒՆՑՅԱՆ

Խ. Գ. Ինձ անկեղծ մտահոգություն եւ խորին ցավ է պատճառում, որ Հանրապետության նախագահը, արդեն քանիերորդ անգամ համոզվում եմ, չունի բարոյական ու մտավոր պատշաճ մակարդակի տեր պաշտոնյաներ: Հավատացեք, որ դա որքան նրան է պետք, նույնքան պետք է նաեւ մեզ, Հանրապետության բոլոր բնակիչներին անխտիր, նույնիսկ, նույնիսկ իր ընդդիմախոսներին:

Տրանսպորտ

Հենրիկ Քոչինյան. «Մետրոյում կարող էին զոհեր լինել, բայց չեղան»

Հայաստանի տրանսպորտի նախարարության առջեւ ծառացած խնդիրները կարելի է բաժանել երկու խմբի՝ ապագայի հետ կապված հարցեր եւ առօրյա հոգսեր: Ռազմավարական նշանակություն ունեցող հիմնական խնդիրը ճանապարհաշինարարությունն է, որի համար սոցիալ-տնտեսական ծրագրով նախատեսվել է 1,5 մլրդ ռուբլի: Նախատեսված գումարը հիմնականում տրամադրվել է Զանգեզուրի գոտու ճանապարհների վերանորոգմանն ու նորերի կառուցմանը: Այդ իմաստով կարեւորվում է հատկապես Իրանի Իսլամական Հանրապետության հետ կապող կամրջի շինարարությունն ու հիմնական ավտոմայրուղիների վերանորոգումը, որում շահագրգռված են ոչ միայն Հայաստանն ու Իրանը, այլեւ Վրաստանը, Ուկրաինան, Ռուսաստանը: Այդ մասին երեկ կայացած մամուլի ասուլիսում տեղեկացրեց ՀՀ տրանսպորտի նախարար Հենրիկ Քոչինյանը: Այնուհետեւ նախարարն անդրադարձավ հանրապետության հյուսիսային շրջանների եւ սահմանամերձ գոտում տարվող ճանապարհաշինարարական աշխատանքներին, նշելով դրանց դժվարությունները:

Խոսելով քաղաքային տրանսպորտում ստեղծված դժվարությունների մասին, նախարարն ասաց, թե անցած 6 ամիսների ընթացքում ստացվել է նախատեսված անհրաժեշտ բենզինի 7,4 տոկոսը, իսկ դիզելային վառելիքի 39 տոկոսը: «Եթե վառելիքի հարցը լուծվի, ավտոբուսների թիվը կբազմապատկվի», ասաց նա: Ըստ նրա, 450 ավտոբուսներից Երեւանում չեն աշխատում 300-ը, իսկ այլ տրանսպորտային միջոցներից աշխատում են միայն 150-160 տրոլեյբուս, 55-60 տրամվայ, 100-120 տաքսի (1200-ից): Նախարարը կրկին խոսեց էլեկտրաէներգիայի անջատման պատճառով տրոլեյբուսների պարապուրդի մասին, հայտնելով, որ աշխատանքային 8-9 ժամերի 1/3-ը էլեկտրատրանսպորտը կանգնած է: Նրա կարծիքով, այդ 1/3-ի 20 տոկոսի մեղքը տրանսպորտի նախարարությանն է, իսկ 80 տոկոսը՝ էներգետիկայի: Այժմ աշխատանք է տարվում, որպեսզի Նորքի զանգվածներ եւ Բաղրամյան պողոտայից Կոմիտաս գնացող տրոլեյբուսի էլեկտրագծերը նորացվեն: Նախարարը նշեց, որ լուրջ փոփոխություններ են նախատեսվում նաեւ մետրոյում: Շուտով նոր վագոններ կավելանան, եւ գնացքներում երեքի փոխարեն կլինի չորս վագոն: Մետրոյի հիմնական դժվարությունը կապված է էլեկտրաէներգիայի հետ, սակայն ոչ թե մատակարարման, այլ հաճախականության: Նախարարի ասելով, 50 հց ցածր հոսանքի դեպքում գնացքները հաճախակի են կանգնում: Այդպես էր հատկապես մի քանի ամիս առաջ: «Մենք ամեն րոպե կարող էինք 1000-ից ավելի զոհ ունենալ, բայց կարողացանք ճգնաժամից դուրս գալ», ասաց նա: Այժմ, նախարարությունը առաջարկություն է ներկայացրել կառավարությանը, որպեսզի մետրոպոլիտենի աշխատանքը երկարացվի մինչեւ ժամը 23:00-ը: Նախարարը խոսեց նաեւ մասնավոր եւ պետական մեքենաների մրցակցության մասին, նշելով, որ շատ տեղերում որոշակի ժամերից հետո մաֆիան ոչ միայն չի թողնում պետական մեքենաներին աշխատել, այլեւ գիշերները կտրում են տրոլեյբուսի գծերը, ակնկալելով, որ մարդիկ ստիպված կօգտվեն իրենց ծառայություններից:

Նախարարը հավաստիացրեց, թե իրավապահ մարմինների հետ միասին պայքար է տարվում, բայց առայժմ արդյունքները գոհացուցիչ չեն:

Ա.Հ.

Կուրղինյանը խոստանում է ոչնչացնել Պրոխանովին

«Փորձառական ստեղծագործական կենտրոն» կորպորացիայի ղեկավար եւ անհաշտ ընդդիմության գաղափարախոս Սերգեյ Կուրղինյանը «Դեն» թերթին մեղադրում է ցինիզմի, ֆաշիզմի եւ թյուրք-իսլամական արժեքականության քարոզչության մեջ: Նա նաեւ երդվում է ուտել իր գլխարկը եւ «անձամբ հրաժարական տալ»:

Ճիշտ է, վերջին գործողությունը նա կձեռնարկի միայն այն դեպքում, եթե իր վերլուծական կենտրոնը տեսչական ստուգման ենթարկող հարկային ծառայության եւ ֆինանսների նախարարության ներկայացուցիչները բացահայտեն ֆինանսական չարաշահումների գաղտնիքներ, ինչում ինքը՝ Կուրղինյանը, շատ է կասկածում, ասելով «Մութ սենյակում սեւ կատու չկա»:

Կուրղինյանը վստահ է, որ իրեն վարկաբեկելու նախաձեռնությունը պատկանում է անձամբ Բուրբուլիսին: Նա նաեւ իր «ազնիվ խոսքով» լրագրողներին հավաստիացնում է, որ ստուգումը կատարվում է նախագահի աշխատակազմի վերահսկիչ վարչության թույլտվությամբ:

Սակայն, մնալով ծայրի ընդդիմադիր, Սերգեյ Կուրղինյանը խոստովանում է, որ ինքը «դեմ է Ելցինի տապալմանը», որը կարողանում է Ռուսաստանը զերծ պահել փլուզումից: Նա ափսոսում է, որ ընդդիմությունն արդեն պարտություն է կրել: Եվ որքան էլ տարօրինակ թվա, դա մեծապես տեղի է ունեցել ընդդիմության «դրոշակակրի»՝ Պրոխանովի «Դեն» թերթի շնորհիվ, որը «խայտառակում է քաղաքական շարժումը եւ հող նախապատրաստում» երկրում ֆաշիզմի զարգացման համար: Անցյալում լինելով «Դենի» եռանդուն հեղինակներից մեկը, Կուրղինյանը Պրոխանովին զգուշացնում է, որ եթե թերթը չփոփոխվի, ապա «այդ թերթը կանհետանա»: Կուրղինյանը շատ վճռական է. «Ես չնահանջեմ, նա է նահանջելու: Մեկնումեկս պետք է ոչնչանա»:

«Մոսկովսկի կոմսոմոլեց»

digitised by A.R.A.R.@

Ռուսաստան

ԿՅԱՆՔՆ ԱՄԵՆ ԻՆՉ ԻՐ ՏԵՂԸ ԿԴՆԻ

Ներկայացնում ենք ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հարցազրույցները տնտեսագետ ՎԱՍԻԼԻ ՍԵԼՅՈՒՆԻՆԻ եւ ձեռնարկատեր ՄԱՐԿ ՄԱՍԱՐՍԿՈՒ հետ:

Վասիլի Սելյունինն առաջարկում է արդարացիորեն կիսել հարկերը

– Տնտեսական կողմ ունե՞ն արդյոք «ուրալյան», «հեռավորարեւելյան» եւ այլ «մարզային» ու «երկրամասային» հանրապետություններ ստեղծելու փորձերը:

– Իհարկե, խնդրի էությունն այն է, որ տեղական իշխանությունները կուզենային կենտրոնին դադարել հարկային կարկանդակի կիսման իրենց համար ծանոտ սկզբունքներ: Պետք է ասել, որ մինչեւ վերջերս հարկերի բաշխումը մեզ մոտ խիստ անհեթեթ էր: Երեք քառորդն անցնում էր կենտրոնին եւ միայն մեկ քառորդն էր մնում տեղերում շրջաններում: Կենտրոնն ասես ամեն ինչ հավաքում էր ընդհանուր կաթսայի մեջ, իսկ այնուհետեւ բաժանում սեփական հայեցողությամբ: Քաղաքակիրթ աշխարհում ընդունված է հակառակ հարաբերակցությունը. 60-70 տոկոսը շրջաններին եւ միայն 30-40-ը կենտրոնին: Ճիշտ է, կառավարության ներկայացրած եւ խորհրդարանում դեռ չհաստատված 1993 թ. բյուջեի նախագծով նախատեսվում է սխալի որոշ շտկում. առաջին անգամ առաջարկված է կենտրոնին թողնել հարկային մուտքերի միայն 48 տոկոսը, իսկ 52 տոկոսը թողնել տարածքներին: Բայց, իմ կարծիքով, դա եւս անբավարար է: Բանակի, պետապարատի պահպանման եւ որոշ այլ դաշնակցային ծախսերի համար կենտրոնին բնավ հարկավոր չէ հարկային ամբողջ զանգվածի կեսը: Ի դեպ, պետք է հաշվի առնել, որ իրականում նրան մնում է ոչ թե կեսը, այլ հազիվ մեկ քառորդը:

– Ի՞նչ պատճառներով:

– Կենտրոնական իշխանության թուլության պատճառով, որը տեղական հնարամիտ ղեկավարներին թույլ է տալիս փակել «հարկային ծորակը»: Չէ՞ որ վարից վեր հոսող հարկային առվակը տեխնիկապես դժվար չէ կանգնեցնել մունիցիպալ, շրջանային, մարզային մակարդակներում: Եւ դրանից օգտվում են: 1992 թ. առաջին կիսամյակում հարկերի հարցում առհասարակ, ինչպես ասում են, արգելապատնեշ էր ստեղծվել: Իսկ այսօր, ի՞նչ եք կարծում, ինչի հաշվին է այդպես լավ ապրում Ուլյանովսկի մարզը: Ինչո՞ւ այնտեղ հացի եւ մյուս մթերքների գները կրկնակի էժան են, քան մյուս վայրերում: Առաջին հերթին, կենտրոնին հարկեր չվճարելու հաշվին:

Մարզային վարչակազմի ցուցումով, տեղական իշխանությունները շահույթի հարկի 80 տոկոսը փոխանցում են ոչ թե դաշնակցային, ինչպես պետք է լինի (ըստ օրենքի 78 տոկոսը), այլ մարզային բյուջեին: Իսկ ավելացված արժեքի հարկից տեղական իշխանությունն ստանում է կեսը, իրեն հասանելիք մեկ հինգերորդի փոխարեն: Եւ այս ամենը կատարվում է կենտրոնական իշխանությունը հասցեագրված ամբոխավարական մեղադրանքների պայմաններում. իբր կենտրոնը չափավորություն է հասցրել բանակը, գիտությունը, անուշադրության մատնել սոցիալական ոլորտը: Մինչդեռ իրենք լենինյան հրամանատարները լկտիորեն յուրացնում են բանակի, գիտնականների, կենսաթոշակառուների, ուսանողների, այսինքն, բոլոր նրանց համար նախատեսված միջոցները, ում համար գոյություն ունի հարկերի հաշվին համալրվող դաշնակցային բյուջեն: Էլ չեմ խոսում այն մասին, որ հենց Ուլյանովսկի մարզի ղեկավարները, քաղաքականություն վարելով «ի շահ աշխատավոր զանգվածների», փաստորեն խժռում են երկրի գլխավոր նյութական հարստությունը՝ արդյունաբերական ձեռնարկությունների հիմնական ֆոնդերը:

– Նրանք ինչպե՞ս են դա անում:

– Շատ հեշտությամբ. նրանց վրա լրացուցիչ հարկեր դնելով «գածր գների պահպանման համար»: Դրանից հետո ձեռնարկություններին հաճախ միջոցներ չեն մնում պարզ վերարտադրության համար:

Անդրադառնալով «տեղական ինքնիշխանության» հարցին, պետք է ասել, թե քանի որ դրանց բնույթը տնտեսական է, հարկավոր է խնդիրը լուծել նախեւառաջ տնտեսագիտական միջոցներով: Երբ հարկերի բուրգը պատշաճ ձեւով դրվի իր հիմքի վրա, այսինքն, կենտրոնական իշխանությունն իր համար պահանջի միայն հույժ անհրաժեշտը, ադյուծի բաժինը թողնելով շրջաններին, այդ ժամանակ էլ կվերանա կենտրոնի եւ տարածքների միջեւ այժմ գոյություն ունեցող լարվածությունը:

Մարկ Մասարսկի. «Փախստականներն» անպայման կսնանկանան

– Գոյությունի՞ ունի արդյոք Ռուսաստանի տրոհման վտանգ տնտեսապես առանձնահատուկ շրջանների, ինչպիսիք են Ուրալը, Արեւելյան Սիբիրը եւ այլն:

– Ըստ իս, չարժե իրավիճակը դրամատիկ ներկայացնել: Մարզերի «ինքնիշխանացման» վերջին փորձերն ավելի շատ քաղաքական հիմքեր ունեն: Թեեւ արդարացի է նաեւ այն, որ Ռուսաստանի առանց բացառության բոլոր սուբյեկտներին ներհատուկ է տնտեսական ինքնուրույնության պաշտամքը: Դա յուրօրինակ անհիվանդություն է: Սակայն ռեսուրսային եւ վերարտադրողական կարողությունների տարբերությունը ծնում է ինչ-որ կենտրոնական ուժի պահանջ, որը կկարողանար համահարթել դիրքերը: Այստեղից էլ ծագում եւ ուժեղանում են հակադիր՝ կենտրոնաձիգ միտումները:

Նախկին ԽՍՀՄ-ի ամեն մի շրջանի տնտեսություն խոցելի է: Չէ՞ որ շրջանների միջեւ աշխատանքի բաժանումը մեկ մասնիճանով ավելի բարձր է, քան ասենք, Արեւմտյան Եվրոպայի երկրների միջեւ: Բոլորն արտադրում են միայն կոմպլեկտավորող արտադրանքներ, իսկ լրիվ շրջափուլով վերջնական արտադրանք գրեթե ոչ ոք չի տալիս: Դա նման է նույն ձեռնարկության արտադրամասերին: Այստեղից էլ մյուս բոլորից եւ կենտրոնից յուրաքանչյուրի օբյեկտիվ կախվածությունը:

Օրինակ, Թաթարստանն ունի նավթի պաշարներ, բայց դրա արդյունահանման սարքավորումներն արտադրվում են Ռուսաստանի բազմաթիվ մարզերում: Այդպես է ամեն ինչում: Ենթադրենք, արտադրամաս այրվեց ԿԱՄԱԶ-ում, ամբողջ երկիրն օգնության է շտապում...

– Բայց չէ՞ որ օգնություն կարող է ստացվել նաեւ ուրիշ երկրներից: Ասենք, ինչո՞ւ չի կարող Յակուտիան անհրաժեշտ ամեն ինչ ստանալ համաշխարհային շուկայում իր ալմաստների դիմաց:

– Այն պատճառով, որ դրանց արդյունահանումը պահանջում է վիթխարի եւ հարածուն ներդրումներ: Բացի դրանից, անմշակ ալմաստի առեւտրի 95 տոկոսը կենտրոնացված է Հարավաֆրիկյան Հանրապետության «Դե Բիրս» կոնցեռնի ձեռքին, որը նույնիսկ Ռուսաստանին այնքան էլ մեծ տեղ չի տալիս համաշխարհային շուկայում: Երբ Յակուտիան համարձակվեր առեւտուր անել համաշխարհայինից ցածր գներով, նա վայրկենապես կսնանկանար. նրա ալմաստի ճյուղի շահութաբերությունն այսօր էլ դժվարությամբ է ապահովում պարզ վերարտադրությունը: Իսկ սարքավորումների, էներգիայի, կադրերի, հիմնարար գիտելիքների մատակարարումները տեղի են ունենում Ռուսաստանից:

– Այս դաժան, բաժանված մրցակցային աշխարհում Ռուսաստանը դեռ մի կերպ կարող է համաշխարհային շուկա դուրս գալ իր հրթիռատիեզերական, ավիացիոն տեխնիկայով, բարձր տեխնոլոգիաների դորսի եւ արդյունաբերության որոշ ճյուղերի իր գիտելիքներով: Մինչդեռ «փախստականները» շատ արագորեն կսնանկանան: Տնտեսական լիակատար ինքնուրույնության ուղին անհեռանկար է, եւ մենք դա թույլ չենք տա:

– Դուք ովքե՞ր եք:

– Ձեռնարկատերերը, արտադրողները: Երբ ասենք, տեղական իշխանությունները պահանջեն, որ ԿԱՄԱԶ-ը կամ Ուրալմաշը կամ էլի ինչ-որ մեկն իր շահույթը հարկերի ձեւով տա իրենց եւ ոչ թե կենտրոնին, ի պատասխան կլսեն. լավ, այդ դեպքում մեզ ապահովեք ամբողջ անհրաժեշտ հումքով եւ կոմպլեկտավորող արտադրանքներով: Չե՞ք կարող, ուրեմն, հեռացեք...

Կյանքն անխուսափելիորեն ամեն ինչ իր տեղը կդնի: Մենք դատապարտված ենք ապրելու միասնական տնտեսական տարածքում: Ի դեպ, վերջին տարիներին ձեռնարկատերերը հիանալի պահպանում են իրենց կապերը, եւ ոչ մի «ինքնիշխանացում» նրանց չի խանգարում: Այնպես որ, կրկնում եմ, չարժե իրավիճակը դրամատիկ ներկայացնել:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Վառելիք

Քուվեյթում նավթի արդյունահանումը կծավալվի

Այս տարվա օգոստոսի վերջերին Քուվեյթում նավթի արդյունահանումը կկազմի օրական 2 միլիոն բարել, իսկ այնուհետեւ մեկ ամսում կավելանա եւս 160 հազար բարելով: Այս հայտարարությամբ հանդես եկավ Քուվեյթի նավթային ընկերության պաշտոնական ներկայացուցիչը: Նրա խոսքերով եւ «Սաուդ ալ Արաբ» ռադիոկայանի հաղորդման համաձայն, էմիրության քաղաքականության շրջանակներում, որի նպատակն է արտադրական եւ արտահանական կարողությունների առավելագույն մեծացումը, 1993 թ. հունվար-հունիս ամիսներին Քուվեյթում լրացուցիչ 18 հորանցք է փորվել նավթաբեր շրջաններում:

Մեկնաբանելով Քուվեյթի նավթային ընկերության ներկայացուցչի ելույթը, «Սաուդ ալ Արաբ» ռադիոկայանը նշում է, որ էմիրությունը հրաժարվել է պահպանել 1,7 միլիոն բարել ամենօրյա հանույթի քվոտան, որը իր համար սահմանվել էր այս տարվա հունիսին Ժնեւում կայացած նավթ արտահանող երկրների կազմակերպության անդամ պետությունների խորհրդակցությունում: Քուվեյթը իր որոշումը պատճառաբանել է նրանով, որ հարկավոր է առավելագույն փաստային մուտքեր ստանալ համաշխարհային շուկայում հումքի արտահանությունից, որովհետեւ էմիրությունն այնուհետեւ մտադիր է օգտագործել Իրաքի օկուպացման ընթացքում ավերված տնտեսության վերականգնման համար:

Տարեկան նավթի համաշխարհային պաշարները 1016 մլրդ բարել

1993 թ. հունվարին նավթի հաստատված համաշխարհային պաշարները կազմել են 1016 միլիարդ 600 միլիոն բարել, որ մոտավորապես 4 միլիարդով ավելի է 1991 թ. վերջի ցուցանիշներից: Ըստ որում, ինչպես ասվում է ուրբաթ օրը Կահիրեում տարածված նավթ արտահանող արաբական երկրների կազմակերպության հաղորդագրությունում, անցյալ տարի ամբողջ աճն ապահովվել է Վենեսուելայում եւ Նորվեգիայում հայտնաբերված նոր հանքավայրերի հաշվին:

Կազմակերպության մեջ մտնող չափանիշերեն մեծ պետությունների «սեւ ոսկու» պաշարներն անցած 12 ամսում փաստորեն չեն փոխվել. այս տարվա սկզբներին արաբական աշխարհում ստուգապես հետախուզված էր 619 միլիարդ բարել նավթ: Դա կազմում է համաշխարհային պաշարների 70 տոկոսից ավելին: Ըստ որում, ինչպես նշվում է փաստաթղթում, վերջին տարիներին արաբական որոշ երկրներում, օրինակ, Սիրիայում, հայտնաբերվել են զգալի նավթապաշարներ, սակայն դրանց ճշգրիտ արդյունավետությունը մինչեւ օրս չի պարզված:

Կազմակերպության վիճակագրության համաձայն, նավթի պաշարներն աստիճանաբար նվազում են ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում: Այսպես, անցյալ տարի դրանք կրճատվեցին համապատասխանաբար 6,4 եւ 5,7 տոկոսով: Մյուս կողմից, Հյուսիսային ծովի պետություններում այդ ցուցանիշն աճել է ավելի քան 10 տոկոսով: Ներկայումս այդ շրջանի պետություններն ունեն 13 միլիարդ բարել նավթ կամ համաշխարհային պաշարների գրեթե երկու տոկոսը: Կազմակերպության մասնագետները հաշվարկել են, որ ԱՊՀ հանրապետություններում նավթապաշարների հետախուզված կարողությունները 1992 թ. վերջերին կազմել են 57 միլիարդ բարել նավթ:

Աշխարհի մնացած երկրները, արտեղ նավթային փոքր հանքավայրեր կան, ընդհանուր առմամբ ունեն մոտ 30 միլիարդ բարել նավթ:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Եկեղեցի

Բարդուղիմեոս Ա պատրիարքը մտահոգ

Մոսկվայի եւ համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Բ-ի հետ համատեղ հայտարարության ստորագրմամբ Ռուսաստանում ավարտվեց Ծայրագույն պատրիարք Բարդուղիմեոս Ա-ի այցը: Ուղղափառ եկեղեցիների հովվապետները մտահոգություն արտահայտեցին Ռուսաստանում եւ մյուս ուղղափառ եկեղեցիներում եռանդագին գործող կեղծ քրիստոնեական եւ անմարդասիրական աղանդների ու նոր կրոնների գործունեության ընդլայնման սպառնալիքի առնչությամբ:

Պատրիարքները դատապարտեցին Ուկրաինայի եկեղեցական պառակտումը, իսկ Ծայրագույն պատրիարքը պաշտոնապես հռչակեց, որ ինքը ճանաչում է միայն Կիեւի եւ համայն Ուկրաինայի միտրոպոլիտ Վլադիմիրին, որն ընտրված է Մոսկվայի վեհաժողովում: Պատրիարքները նաեւ դատապարտեցին ռուսական արտասահմանյան եկեղեցու գործունեությունը, որը միտված է «Մոսկվայի պատրիարքարանի տարածքում ոչ կանոնական զուգահեռ կառույցների ստեղծմանը, մասնատում ու թուլացնում է եկեղեցին եւ ուղղափառությունը ռուսական արդի հասարակության մեջ»:

ԻՏ

Եվրոպական բանկը շատ է ծախսել սեփական կարիքների համար

Վերակառուցման ու զարգացման եվրոպական բանկի տնօրենների խորհրդի խնդրանքով, երկու ամիս աշխատած ֆինանսական փորձագետները հաստատեցին ատրիլին արված այն պնդումները, որ ստեղծումից ի վեր անցած երկու տարում այդ բանկը, որը կոչված է աջակցել Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպայի երկրների բարեփոխումներին, սեփական կարիքների համար զգալի միջոցներ է ծախսել այն դեպքում, երբ հնարավոր կլիներ անհամեմատ ավելի համեստ լինել: Կայացած մամուլի ասուլիսում նշվեց, որ միայն նոր կենտրոնակայանի հարդարման նպատակով, որն ունի բանկարժեք մարմարից պատրաստված նախասրահ, հայելապատ առաստաղներ եւ արվեստի ստեղծագործություններ, ծախսվել է 66,2 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ, այսինքն, բյուջեով նախատեսվածից 10,7 միլիոնով ավելի: Լրագրողներն անմիջապես այդ շենքը կնքեցին «ժակի կառուցած տուն» անունով: Սակայն վերստուգիչներն ընդգծեցին, որ շինարարական աշխատանքները կատարվել են որակով եւ սեղմ ժամկետներում ընդամենը մեկ տարում, որը բարձրացրել է դրանց արժեքը: Տնտեսների կարծիքով, ոչ միայն ժակ Ատալին, այլեւ բանկի մյուս ղեկավարները շատ թույլ են վերահսկել ֆինանսների օգտագործումը: Հավանականության մեջ դրա համար ընդհանուր մեղքը դրվում է տնօրենների խորհրդի եւ գործադիր կոմիտեի վրա: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Ճապոնիայի «Սպիտակ գիրք»

Կիոդո Ցուսին գործակալությունը հաղորդել է, Ճապոնիայի ազգային պաշտպանության վարչության մշակած 1993 թ. պաշտպանության հարցերի կառավարական «Սպիտակ գրքի» նախագծում, որը հուլիսի 30-ին պետք է ներկայացվի Նախարարների կաբինետի քննարկմանը, մասնավորապես ասվում է. «Սառը պատերազմի ավարտից հետո Ճապոնիան պետք է զարգացնի երկխոսությունը Հարավարեւելյան Ասիայի երկրների, Ռուսաստանի, Չինաստանի եւ Հարավային Կորեայի հետ: Այդ պետությունների ռազմական գերատեսչությունների ներկայացուցիչների հետ հարաբերությունների հետագա հաստատման կարեւորությունը համապատասխանում է Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան շրջանի անվտանգության ապահովման շահերին»: Փաստաթղթում կոչ է արվում կրճատել Իտուրուպ կղզում տեղաբաշխված 43 ռեակտիվ ՄիԳ-23 կործանիչների թվաքանակը եւ ասվում է, որ Տոկիոն կողմնակից է այդ կղզուց ռուսական ռազմօդանավերի լիակատար դուրսբերմանը: Տոկիոն նաեւ մտահոգություն է հայտնում Հյուսիսային Կորեայում «Նոդոն-1» բալիստիկ հրթիռի մշակման առնչությամբ, որը 1000 կմ հեռահարության դեպքում կարող է հասնել Ճապոնիայի արեւմտյան շրջաններին: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Խոսք անգամ չի կարող լինել

Հարավսլավիայի Սկուպշինան ուղերձ է հղել Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդին, խնդրելով օժանդակել Բելգրադի նկատմամբ միջազգային պատժամիջոցների վերացմանը: Այն դեպքում, երբ ՄԱԿ-ը չգնա այդ քայլին, հարավսլավական պատգամավորները համարում են, որ Ռուսաստանի ԳԽ-ն կարող է միակողմանիորեն դադարեցնել Ռուսաստանի մասնակցությունն այդ պատժամիջոցներին: Ռուսաստանի արտգործնախարարության բարձրաստիճան մի պաշտոնյա այն կարծիքն է հայտնել, որ «խոսք անգամ չի կարող լինել միակողմանիորեն Ռուսաստանի մասնակցությունը պատժամիջոցներին դադարեցնելու մասին: Մոսկվան հավանություն է տալիս միջազգային հանրության կողմից պատժամիջոցների դադարեցմանը, բայց միայն այն դեպքում, երբ դրա համար ստեղծվեն բոլոր հիմքերը: Ներկա փուլում ՄԱԿ-ը, ըստ նրա, նույնիսկ չի քննարկի այդ հարցը, եւ դրանում մեղավոր են սերբերը, որոնք միշտ չէ, որ պատրաստակամություն են ցուցաբերում միջազգային հանրության հետ համագործակցելու»:

ԻՏ

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի հոսք

Պակիստանի վարչապետը հրաժարական տվեց

Տեղի ունեցող գժտությունների և Բենազիր Բհուտոյի ղեկավարած ընդդիմության ճնշումների առաջ, Պակիստանի վարչապետ Նավազ Շերիֆը ներկայացրեց իր հրաժարականը և լուծարեց խորհրդարանը: Բանակի միջնորդությամբ կայացած պայմանավորվածության համաձայն, վարչապետի հրաժարականը կհամապատասխանեցվի նոր խորհրդային հայտարարության՝ երկրի նախագահ Ղուլամ Իսհակ Խանի հրաժարականով: Վերջինս այդ կանի կիրակի օրը, դուռը բացելով նոր ընտրությունների առաջ, որոնք կկայանան հոկտեմբերի կեսերին:

Ուկրաինան ժխտում է

Հաղորդագրությունն այն մասին, թե Ուկրաինան փոխադարձական համաձայնությունում աջակցում է Վրաստանին, առաջնորդվում է և չի համապատասխանում իրականությանը, ասել են ԻՏԱՌ-ի թղթակցին Ուկրաինայի պաշտպանության նախարարության մամուլի ծառայությունից: Մամուլի ծառայության ղեկավար Կուչմանը նշել է, որ այս տարվա գարնանը Ուկրաինայի և Վրաստանի միջև ստորագրված պայմանագրով չի նախատեսվում ռազմական օգնություն թե տեխնիկայով, թե զինծառայողներով: ԻՏ

Կրավչուկի և Ելցինի հանդիպումը

Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը պատրաստ է մոտ ապագայում հանդիպել Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի և վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինի հետ Սևաստոպոլի հարցը քննարկելու համար: Այդ մասին է երեկ հաղորդել Ուկրաինայի նախագահի ներկայացուցիչը Սևաստոպոլում: Նա ասել է նաև, որ Ռուսաստանի խորհրդարանի որոշումը Սևաստոպոլի ռուսական պատկանելիության մասին և Ուկրաինայի խորհրդարանի պատասխան հայտարարությունը կարող են դրամատիկ իրավիճակ ստեղծել: ԻՏ

Գավրիլ Պոպովը հոռետես է

Ռուսաստանի ժողովրդական բարեփոխումների շարժման ղեկավար Գավրիլ Պոպովը երեկ լրագրողների ասուլիսի ժամանակ կոչ արեց ստեղծել հատուկ կոմիտեներ, որոնք հանդես կգան ռուսական զինծառայողներին Տաջիկստանից դուրս բերելու պահանջով, քանի որ «ռուսաց ներկայությունը Տաջիկստանում նշանակում է Ռուսաստանի կողմից աջակցել պատերազմող խմբավորումներից մեկին: Հակամարտությունն էլ ավելի է խորանալու, ասաց Պոպովը: Նա գտնում է, որ ռուսական բանակի փոխարեն օգտագործել ԱՄՆ կամ ՄԱԿ-ի ուժերը: Պոպովը հայտարարեց, որ Ռուսաստանի աշխարհաքաղաքական հետաքրքրությունների մասին հին տեսակետները սպառել են իրենց:

Մարգարետ Թետչերը կայցելի Ն. Նովգորոդ

Բրիտանական Լորդերի պալատի անդամ Մարգարետ Թետչերը պատրաստվում է այցելել Նիժնի Նովգորոդ ծանոթանալու սեփականաշնորհման ընթացքին: Ուրբաթ օրը կայանալիք մեկօրյա այցի ընթացքում Մարգարետ Թետչերը մտադիր է այցելել պաշտպանության համալիրի գործարաններից մեկը, որն անցել է քաղաքացիական սպառման ապրանքների արտադրության, մի շարք սեփականաշնորհված խանութներ և բեռնատար ավտոմեքենաների գործարանը, որը սեփականաշնորհվել էր բրիտանական Նոու հաու հիմնադրամի օգնությամբ: ԻՏ

Միջադեպ Չելյաբինսկ-65-ում

Միջադեպը «Փարոս» արտադրական միավորման ռադիոքիմիական գործարանում, որ շաբաթ օրը ռադիոակտիվ նյութերի մասնակի արտանետմամբ էր ուղեկցվել, մասնագետների նախնական գնահատականով, միջազգային սանդղակով բարձր չէ առաջին աստիճանից, դասվում է ոչ կարևորների շարքը: Այդ մասին հաղորդել է միջուկային էներգետիկայի նախարարության բանբերը: ԻՏ

Մշակույթ

Փառատոնի ավարտական ակորդը

«Աշխարհը և մենք» սիմֆոնիկ երաժշտության ամառային երկրորդ փառատոնը, նվիրված Արամ Խաչատրյանի 90-ամյակին, ավարտվեց բացառապես նրա ստեղծագործություններից բաղկացած ծրագրով (11 հուլիս, «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահ): Դրանց ունկնդրող «Հանդիսավոր կոչնակները», որ գրել էին ժամանակակից կոմպոզիտորները հոբելյանի առթիվ (այդ օրը կոչնակների հեղինակներն էին Նուբար Ալանյանը, Սիմոն Հովհաննիսյանը, Մոսկվայում, Արամ Խաչատրյանի մոտ սովորած ճապոնացի կոմպոզիտոր Նարուո Տերահարան), սակ ընդգծում էին հոբելյանական երաժշտության վեհությունը:

Արամ Խաչատրյանի երկու լավագույն ստեղծագործությունները (Կոնցերտ ջութակի և նվագախմբի և Սիմֆոնիա թիվ 2) կազմեցին փառատոնի եզրափակիչ համերգի հիմքը, որը դարձավ Լորիս Ճգնավորյանի կազմակերպած մեկուկեսամսյա փառատոնային մարաթոնի ավարտի արժանի ակորդը: Ընդգրկելով ականավոր կոմպոզիտորի ստեղծագործական գրեթե ողջ ժառանգությունը, փառատոնը դարձավ տարվա երաժշտական կյանքի էպիկենտրոնը: Հանրապետության երաժշտական լավագույն ուժերն իրենց մասնակցությամբ զարդարեցին փառատոնը, մի ամբողջ շարք համերգներ դարձրին անմոռանալի: Դրանցից մեկն այս գրախոսվողն է:

Լեփլեցուն դահլիճն անհամբերությամբ սպասում էր կոմպոզիտորի հանրահայտ Ջութակի կոնցերտի կատարմանը: Այս անհամբերությունը բացատրվում էր մի կողմից մենակատար Էդուարդ Թադևոսյանի ելույթով (նշեմ, որ մեր ջութակահարների փառատոնային շքերթը հիասքանչ էր), մյուս կողմից ունկնդրի չխամրող սիրով Խաչատրյանի գլուխգործոցի հանդեպ: Հիրավի, որևէ կարելի է այն ունկնդրել և ամեն անգամ լսել տարբեր, մեկնաբանության նոր լույսի ներքո: Հենց այս Ջութակի կոնցերտն էլ հնարավոր է դարձնում մեկնաբանության արտասովոր հակադրականություններ. հնչերանգը, ֆրազավորումը, իմաստային շեշտը, տեմպը, դինամիկան և, իհարկե, որից շատ բաներ ազդում են 20-րդ դարի հայկական երաժշտության այս լավագույն ջութակի կոնցերտի կատարման ձևի վրա (չեմ կարծում, որ հարյուրամյակի մնացած վեց տարվա ընթացքում այս կատարելությունը գերազանցող որևէ բան ստեղծվի՝ թող ինձ ներեն ժամանակակից կոմպոզիտորները): Մեկնաբանման տարբերակներ են նկատվում անգամ միևնույն արտիստի, օրինակ, Էդուարդ Թադևոսյանի մոտ:

Առաջին անգամ չէ, որ լսում եմ նրա կատարումը, և այժմ էլ այն նախորդների կրկնությունը չէր: Թադևոսյանի առանձնական, զուսպ և դրա հետ մեկտեղ հանդիսավոր խոսքը տրամադրեց այդ երեկո Խաչատրյանի համերգը ընկալել ոչ թե իբրև մենակատարի և նվագախմբի տոնական, զունագեղ մրցակցություն, այլ իբրև նրանց կենտրոնացված երկխոսություն, որում մենակատարի դերը բացահայտ առաջնային է: Մենակատարից բխող ազդակները որոշակի իմաստով խլացնում էին նվագախմբի պարտքը առաջին և երկրորդ մասերում, նրա դրսևորման համար թողնելով [illegible] ավարտը, որի մեկնաբանությունը նույնպես աչքի ընկավ սովորականից խիստ:

Բացի դրանից, ուշադրություն լարեց այն փաստը, որ այս ստեղծագործության մեջ, որտեղ խոսքը գիծն իշխում է մանրամասնության վրա, Թադևոսյանը այդուհանդերձ արեց որոշ մեղեդիական բջիջների նշանակությունը: Այսպես, առաջին մասի գլխավոր թեմայում կրկնվող կառուցվածքի վերջին հնչյունները վերջում ասես ավելի ծանրացան, իսկ երկրորդ մասում, ընդհակառակը, սկզբնական հնչյունների ձգձգվածությունը մեծացրեց երգեցողությունը, դրանով իսկ մեղեդու արևելյան ինքնատիպությանը հաղորդելով էթիկական անսպասելի շունչ: Առհասարակ, այս մասն ամբողջականությամբ կատարվեց այդ նշանակալից երեկոյին արժանի հասուն ոգևորությամբ:

Է. Թադևոսյանի նվագի երաժշտական բարձր լիցքավորումն անմիջապես արձագանք գտավ դիրիժորի ու նվագախմբի կողմից: Մ. Լերմոնտովի «Դիմակահանդես» դրամայի համար գրված երաժշտությունից մինչև այդ նրա կատարած Սյուիտը իր յուրօրինակությամբ ուշադրություն չհրավիրեց, ավելին, գրեց ունկնդրական անհրաժեշտ կենտրոնացումը: Սակայն Ջութակի կոնցերտի կատարումը վերամարմնավորեց բոլորին: Դրա արդյունքն ազդեց կես դար առաջ կոմպոզիտորի ստեղծած թիվ 2 Սիմֆոնիայի ընթերցման վրա:

Այդ սիմֆոնիան Լորիս Ճգնավորյանի դիրիժորական մշակման հետաքրքրությունների շարքին է պատկանում: Նա այն կատարում է հաճախ, արդյունավետ հայի և ուղղակի երաժշտի սիրով, որին հարազատ են այս երաժշտական-դրամատիկ կտավի ողջ հզորությունը, դրա պատմական հուսալքությունը և դրա հետ մեկտեղ արտասովոր արդիականությունը: Այս անգամ սա Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի գեղարվեստական ղեկավարի ու գլխավոր դիրիժորի լավագույն մեկնաբանություններից էր: Դրա հիմքում ընկած էր հիմնավորություն, այլ կերպ ասած, ողջ նվագախմբային ֆակտուրայի մանրամասն հնչյունավորման, խոշորացման, դրա առանձին ծայրերի ու եզրերի բացահայտման սկզբունքը: Հավանաբար դիրիժորն այդ նպատակով ընդլայնել էր նվագախմբի կազմը, օրինակ, զգալիորեն ուժեղացրել էր կոնտրաբասների խումբը, որն ամենից շատ արդարացրեց սիմֆոնիայի մոնումենտալ-բազմածավալ երրորդ մասի ընթերցումը:

Այդ մեկնաբանության մյուս յուրահատկությունը, որով դա թույլ էր տալիս երաժշտության բովանդակությունը, բոլոր մասերի իմաստային մերձեցումն էր: Եվ երկրորդ մասը (սկերցո), որ սովորաբար շարքից դուրս էր ընկնում այժմ, շնորհիվ զուսպ տեմպի, դրսևորվեց ոչ թե որպես գործողություն-ընդհատում, այլ իբրև դրա արձագանք: Նվագախմբի հնչողությունն այստեղ, ինչպես նաև մյուս մասերում, զրկված էր գրվածությունից և կոշտությունից, ողջ սիմֆոնիայի ընթացքում տիրապետում էր տեմբրային երանգների հագեցվածությունը: Մեկ ընդհանուր օրգանիզմի վերածված նվագախումբը Լ. Ճգնավորյանի ղեկավարությամբ Երկրորդ սիմֆոնիային հաղորդեց երաժշտական միստերիայի գծեր, որը հարազատ էր Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական հանճարին:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
երաժշտագետ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊՈՂՈՍՅԱՆՆ ԱՅՆՈՒԱՄԵՆԱՅՆԻՎ ՄՆՈՒՄ Է ՄԱՐՍԵԼՈՒՄ

«Օլիմպիկի» հետ կապված մարզաքաղաքական սկանդալը շարունակում է ցնցել Ֆրանսիան: Չնայած հանգամանքը, կարելի է ասել, արդեն ապացուցված է, քանի որ կաշառքի տակ գտնվող «Օլիմպիկի» կիսապաշտպան Ժան Ժակ Էյդելին, որը սկզբում ժխտում էր կաշառումի իր դերը, բայց հետագա հարցաքննության ժամանակ խոստովանել է, որ միջնորդի դեր է կատարել «Վալանսիենի» 3 խաղացողների և «Օլիմպիկի» ղեկավարների միջև, այն բանի համար, որ երաշխավորվի իր մասնակցությունը «Միլանի» հետ Մյունխենում կայանալիք չեմպիոնների գավաթի խաղարկության եզրափակիչին, այնուամենայնիվ Ֆրանսիայի հասարակության հիմնական կարծիքն այն է, որ մարսելցիներին չզրկեն 1-ին դիվիզիոնի մրցաշարից: Եվ ընդհանրապես շատերը գտնում են, որ բարձրացված աղմուկը չափից ավելի շատ է ու այդքան ուշադրության արժանի չէ, քանի որ պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլում, հատկապես Եվրոպայում դա նորություն չէ:

«Վալանսիենի» ձերբակալված հարձակվող Ռոբերը

Իր հերթին «Օլիմպիկը» շարունակում է նախապատրաստվել նոր մրցաշրջանին և արդեն 2 ստուգողական խաղ է անցկացրել: 10 օր ուսումնամարզական հավաք անցկացնելով Պիրենեյների Ֆոն Ռոմե քաղաքում, մարսելցիները ուժերը չափեցին «Նանտի» հետ (0-0): «Օլիմպիկի» 2-րդ մրցակիցն էր «Թուլուզը»: Խաղը տեղի ունեցավ Նարբոն քաղաքում, որին ներկա էր 6 հազար հանդիսական: Թիմի նոր գլխավոր մարզիչ Մարկ Բուրիեն հիմնականում փորձարկում էր բոլոր նորեկներին, բացի Լիսաբոնի «Բենֆիկայից» հրավիրված պորտուգալացի Ֆուտրեից և Դանիել Դուտուելից («Օսեր»): «Օլիմպիկը» հաղթեց 1-0 հաշվով: 27-րդ րոպեին վճռական գոլի հեղինակ դարձավ Ռուդի Ֆյոլլերը: 1-ին անգամ Եվրոպայի չեմպիոնի հիմնական կազմում հանդես եկավ նաև Պողոսյանը: Վերջին տարին «Օլիմպիկն» ու «Մարտիգը» համաձայնության չեկան, և հայ ֆուտբոլիստը մնաց տիտղոսակիր ակումբում:

Մարսելի թիմի կազմում լուրջ փոփոխություններ են տեղի ունեցել: Արդեն «Օլիմպիկից» հեռացել են մի քանի անվանի ֆուտբոլիստներ Սուզեն («Աստալանտա» Բերգամո), Օլմետան («Լիոն»), Դոբրովոլսկին («Դինամո» Մոսկվա), Ամորոն («Լիոն»), ինչպես նաև Կանոն («Լիլ»), Մարգուեցը («Կանն»): Բանակցություններ են գնում ևս մի քանի հայտնի խաղացողների համար՝ Բոկշիչ («Լացիո» Հռոմ), Ֆերրերի («Անժեր»), Էյդելի, Ասոլկովիչ («Լենս»): Արդեն «Օլիմպիկում» հայտարարվել են Պրունյերն ու Դուտուելը («Օսերից»), Ռուսեսը («Լիոնից»), Հենրին («Մոնակոյից»), Ֆուտրեն («Բենֆիկայից»): Հրավիրվել են նաև Հեսլերը («Ռոմա»), Շալիմովը («Ֆոջջա»), Գուլիտը («Միլան»), Մոռավչիկը («Սենտ Էտիեն») և ուրիշներ, սակայն վերջիններիս համար բանակցությունները դեռ գնում են: ■

«Ժալգիրիսը» վերհիշում է երջանիկ օրերը

Ինչպես հայտնի է, նախկին ԽՍՀՄ ուժեղագույն բասկետբոլային հանրապետությունների համաձայնությամբ ստեղծվել է բասկետբոլի միջազգային լիգա, որի նպատակն է օգնել պահպանելու թիմերի գործնական խաղամակարդակը: Եվ ահա հերթական մրցաշարի հաղթող դարձավ ԽՍՀՄ բազմակի չեմպիոն Կաունասի հանրահայտ «Ժալգիրիս» թիմը, որը եզրափակիչ 2 հանդիպումներում առավելության հասավ Սանկտ Պետերբուրգի «Սպարտակի» նկատմամբ:

«Ժալգիրիսը» փոխանցիկ գավաթի հետ միասին ստացավ նաև մեկ միլիոն ռուբլի դրամական պարգև:

Ցավոք մեր հանրապետության առաջատար թիմերը սոցիալ-տնտեսական ծանր կացության պատճառով ինքնամեկուսացել են, սակայն անհրաժեշտ է ուղիներ փնտրել մասնակցելու գոնե ԱՊՀ երկրների կողմից կազմակերպվող տարբեր մրցումների: ■

Տոնի Կուկաչին 18 միլիոն

ԱՄՆ-ի պրոֆեսիոնալ բասկետբոլի ազգային ասոցիացիայի (NBA) վերջին 3 առաջնությունների հաղթող հանրահայտ «Չիկագո Բուլզը», որտեղ հանդես է գալիս մեր ժամանակների աշխարհի լավագույն բասկետբոլիստ Մայքլ Ջորդանը, պայմանագիր է կնքել թերևս Եվրոպայի լավագույն բասկետբոլիստ Տոնի Կուկաչի հետ: Ըստ պայմանագրի, «Չիկագո Բուլզը» 8 տարվա համար Տոնի Կուկաչին պետք է վճարի 18 միլիոն դոլար:

Այդ տաղանդավոր բասկետբոլիստը վերջին մրցաշրջանում հանդես էր գալիս Իտալիայի Տրեվիզո քաղաքի «Բենետոն» թիմում, որը հասավ եվրոպական երկրների չեմպիոնների գավաթի խաղարկության եզրափակիչ և վճռական խաղում 55-59 հաշվով զիջեց Ֆրանսիայի «Լիմոժ» թիմին: Հիմնականում Տոնի Կուկաչի և վաղամեռիկ Դրաժան Պետրովիչի փայլուն խաղի շնորհիվ Խորվաթիայի հավաքականը Բարսելոնում դարձավ բասկետբոլային ամենամեծ անակնկալի հեղինակը՝ նվաճեց օլիմպիական փոխչեմպիոնի կոչումը, ընդ որում զիջելով միայն «Երազանքների թիմին»՝ պրոֆեսիոնալների աստղերից կազմված ԱՄՆ-ի ֆանտաստիկ հավաքականին:

Կուկաչը վերջերս վնասվածքի պատճառով չկարողացավ օգնել Խորվաթիայի հավաքականին Գերմանիայում կայացած Եվրոպայի առաջնությունում, որտեղ, այնուամենայնիվ, այդ երկրի ընտրանին կարողացավ դառնալ բրոնզե մեդալակիր. 3-րդ տեղի համար մրցավեճում 99-59 խոշոր հաշվով ջախջախիչ պարտության մատնելով Եվրոպայի ուժեղագույն հավաքականներից մեկին՝ Հունաստանի թիմին: ■

Կասպարով. «Ինձ ոչ ոք չի կարող զրկել չեմպիոնությունից»

- Աշխարհում չկա որևէ շախմատիստ, որ մոտ ապագայում ի վիճակի լինի ինձ զրկելու աշխարհի չեմպիոնի բազմից: 2000 թվականին ես ինքս կհրաժարվեմ այդ տիտղոսից, հայտարարել է Գարրի Կասպարովը, որը Ադրիատիկ ծովի կղզիներից մեկում նախապատրաստվում է անգլիացի գրոսմայստեր Նայջել Շորթի հետ սեպտեմբերի 7-ին Լոնդոնում սկսվելիք աշխարհի առաջնության եզրափակիչ մրցամարտին, որն անցկացվելու է հիշյալ 2 գրոսմայստերների կողմից հիմնադրված պրոֆեսիոնալ շախմատիստների նոր կազմակերպության հովանու տակ: ■

Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Տաջիկստան

ԱՇՆԱՆԸ ԼԱՅՆԱԾԱՎԱԼ ՀԱՐՁԱԿՈՒՄ

Տաջիկստանի դեպքերն այսօր մեկնաբանների ուշադրության կենտրոնում են: Ըստ ռուսական աղբյուրների, տաջիկական ընդդիմության ուժերը նախապատրաստվում են մեծածավալ հարձակման: Մի շարք փորձագետներ կանխատեսում են, որ այդ հարձակումը կսկսվի աշնանը, բերքահավաքից հետո:

Հետեւելով Ռուսաստանի պաշտոնական անձանց Տաջիկստան կատարած այցերին, կարելի է եզրակացնել, որ Ռուսաստանը լրջորեն անհանգստացած է դեպքերի ընթացքով: Միեւնույն ժամանակ Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Գրաչովը եւ անվտանգության նախարար Բարաննիկովը շեշտում են այն միտքը, որ չնայած սրվող իրավիճակին, Ռուսաստանը մտադիր չէ շրջան մտցնել լրացուցիչ զորամիավորումներ: Խոսքը միայն 201-րդ ռուսական դիվիզիայի եւ սահմանապահ ուղեկալների ուժեղացման մասին է:

Ռուսաստանում կարծում են, որ տաջիկական ընդդիմությունը նպատակադրվել է մոջահեդների աջակցությամբ Տաջիկստանից բռնի կերպով անջատել Լեռնային Բադախշանի ինքնավար մարզը եւ հռչակել այն իսլամական հանրապետություն: Այնուհետեւ, օգտագործելով այդ տարածքը որպես հենակետ, երեք ուղղությամբ հարձակում ձեռնարկել Դուշանբեի ուղղությամբ, գրավել այն եւ դուրս գալ Ուզբեկստանի սահման:

Ռուս մեկնաբանները պնդում են, որ ռազմավարական գերագույն խնդիրն է իսլամի տարածումը ողջ Միջին Ասիայով: Իսկ ռուս պաշտոնատարներն իրենց զարմանքն են հայտնում, որ միջինասիական հանրապետություններն այդ պարագայում որդեգրել են դիտորդի դերը:

Տաջիկական ղեկավարությունը իր հերթին հավաստում է, թե Տաջիկստանը չի շեղվի աշխարհիկ, ժողովրդավարական պետություն կառուցելու իր նպատակից: Եւ այդ ճանապարհին հանրապետության հուսալի դաշնակիցը Ռուսաստանն է:

Հայտնի են Տաջիկստանի Գերագույն խորհրդի նախագահի այն խոսքերը, որ եթե չլիներ Ռուսաստանը, չէր լինի եւ տաջիկ ազգը: Միեւնույն ժամանակ հանրապետության ղեկավարությունը կոչ է արել Բուտրոս Ղալիին օգտագործել իր ողջ միջազգային հեղինակությունը, ՄԱԿ-ի, մասնավորապես Անվտանգության խորհրդի համապատասխան հնարավորությունները տաջիկ-աֆղանական հակամարտությունը կարգավորելու համար:

Տաջիկստանը, որ բացի Ռուսաստանից չունի փոխօգնության մասին երկկողմանի պայմանագրեր ԱՊՀ մնացած երկրների հետ, շեշտելով իսլամի տարածման վտանգը, մտադիր է նման պայմանագրեր կնքել Ուզբեկստանի, այնուհետեւ Ղազախստանի եւ Ղրղզստանի հետ: Բայց միջինասիական հանրապետություններում վերաբերմունքն այդ հարցին միանշանակ չէ: Օրինակ, Ղազախստանի խորհրդարանի նախագահի տեղակալի խոսքերով, Ղազախստանն առայժմ չունի իր սեփական դիրքորոշումը:

Առայժմ միայն Ռուսաստանն է խոսքով ու գործով օժանդակում Տաջիկստանին: Ինչ վերաբերում է ԵԱՀԽ-ին, ապա վերջերս Հելսինկիում տեղի ունեցած համաժողովի ժամանակ Տաջիկստանի այսօրվա ղեկավարությունը բնութագրվել է որպես արյունոտ:

Չի կարելի ասել, որ Ռուսաստանում միակարծություն գոյություն ունի Տաջիկստանի դեպքերի վերաբերյալ: Շատերի կարծիքով, միայն ռազմական միջոցներով լուծել այդ խնդիրը հնարավոր չէ, հակառակ դեպքում Տաջիկստանում իրավիճակը կարող է զարգանալ աֆղանական տարբերակով:

Ինչեւէ: Իրավիճակը հանրապետությունում մնում է լարված: Տաջիկստանի ղեկավարությանը չի հաջողվում վերացնել հակակառավարական զինված խմբավորումը Սագիդաշտում, Լեռնային Բադախշանի մարզի եւ հանրապետության ներքին շրջանների սահմանագծում: Այդ խմբավորումը փակում է Դուշանբեն Լեռնային Բադախշանի մարզի հետ կապող միակ ճանապարհը: Մարտերի ընթացքում երկու կողմերից էլ կան զոհեր:

Ա. Յ.

Հայտարարություն

Առաջարկում ենք «TAURAS»51 ДЦ-402 Д6 տիպի հեռուստացույցներ (Լիտվայի արտադրության) PAL/SEC, հեռակառավարման վահանակով: Վճարումը՝ ինչպես կանխիկ, այնպես էլ փոխանցումով: Կվճարենք ձեր հաշիվները ՀՀ-ում, (ոչ կանխիկ) փոխարենը վճարելով մեր հաշիվները Մոսկվա քաղաքում:

Պայմաններին ծանոթանալու համար զանգահարել
57-45-49, 57-48-12, 57-45-26
հեռախոսահամարներով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

«Հայկական ծրագրեր» ընկերությունն առաջարկում է լավագույն հաշվապահական ծրագրերը ԱՊՀ երկրներում:

Հեռախոսներ
252463, 254758, 584545

ENTERPRISE Mercury

«Mercury enterprise»-ն

հերթական անգամ անցկացնելով ինվեստիցիոն գործընթացը բնակչությանը հնարավորություն է ընձեռում խնայողությունները պահպանել գերարժեզրկման պրոցեսներից: Ֆիրմայի մասնագետները այս անգամ առաջարկում են ներդրումների հետեւյալ տարբերակները.

1. Եռամսյա ավանդների դեպքում 15 % ամսական, որը ժամկետի վերջում կկազմի 45 %

2. Վեցամսյա ավանդների դեպքում 20 % ամսական, որը ժամկետի վերջում կկազմի 120 %

«Mercury enterprise»-ն

երաշխավորում է ձեր գումարների պաշտպանվածությունը՝ արժեզրկման պայմաններում ամենակայուն պարտք հանդիսացող անշարժ գույքով:

Երեւան, Սայաթ-Նովայի 19.
«Անի» հյուրանոց, 6-րդ հարկ 636 սենյակ 594-636

NICA INVESTMENT COMPANY

ՆԻԿԱ Ինվեստիցիոն Ընկերությունը Ձեզ համար աննախադեպ հնարավորություն է ընձեռում ներդնել գումարներ մեր ծրագրերում եւ մասնակիցը դառնալ արտադրական, գյուղատնտեսական եւ առեւտրական գործունեությանը:

Իր ավանդատուներին ՆԻԿԱ-ն առաջարկում է.

- ամենացածր գներով գնել մեքենաներ
- մոտ ժամանակում լուծել էներգետիկական պրոբլեմը Ձեր բնակարանում
- ընկերության նպատակամղված գործունեության շնորհիվ կրկնապատկել Ձեր կապիտալը:

ՆԻԿԱ-ն երաշխավորում է.

ռուբլու ավանդների դեպքում.

4 ամիս 70 %
6 ամիս 120 %
12 ամիս 330 %

տարադրամային ավանդների դեպքում.

50 % տարեկան

ՄԵՆՔ ԿԱՐԾՈՒՄ ԵՆՔ, ԴԱ ՁԵԶ ԿՀԵՏԱՔՐՔՐԻ

Մեր հասցեն. Երեւան, Սայաթ-Նովա 7 (օպերայի դիմաց) Հեռ. 56-79-46

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՃԱՌՔԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ Է ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԿՈՐՈՒՍՏ:

ՄԵՆՔ ԱՇԽԱՏՈՒՄ ԵՆՔ ՆՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՈՎ ԹԱՆԿ Է ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԺԱՄԱՆԱԿԸ:

«Անի» հյուրանոց, 7-րդ հարկ, 726, 722, 715 սեն., հեռ. 565343, 522904, 585104

Ղազախական գումարտակի հարցը

Ղազախստանի սահմանապահ զորքերի հրամանատարի տեղակալ գնդապետ Բուզուրբաեւը պաշտոնազրկել է ղազախական սահմանապահ գումարտակի հրամանատարին եւ նրա տեղակալին: Տաջիկստանում գտնվող գումարտակի հրամանատարությունը չէր կարողացել կարգավորել գումարտակի զինվորների եւ տեղական բնակչության միջեւ ծագած հարցերը, եւ տեղի ղեկավարությունը դիմել էր հանրապետության իշխանություններին, խնդրելով ետ կանչել գումարտակը: Այժմ գումարտակը ենթարկվում է ռուսական սահմանապահ զորքերի հրամանատարությանը: ԻՖ

Հանրաքվեի նախօրեին

Էստոնիայում, հանրապետության հյուսիսարեւելքում ազգային տարածքային ինքնավարության ստեղծմանը վերաբերող հանրաքվեի նախօրյակին, Նարվայում հայտնվել են թռուցիկներ, որոնցում շեշտվում է, որ հանրաքվեն ձեռնարկվել է միջազգային մասոնական կազմակերպությունների կողմից: Այլ կարգի թռուցիկներում կոչ է արվում չմասնակցել հանրաքվեին չվերածնելու համար նախկին բոլշեւիկյան կարգերը եւ ղեկավարությունը: Սնարք

Հարցում Վրաստանում

Հարցմանը մասնակցած վրացիների 59.1 տոկոսն ընդհանրապես չգիտի, թե ով է ղեկավարում Վրաստանը: Այդպիսի եզրակացության է եկել «Պարադոքս» հեռուստատեսային գիտական կենտրոնը, որը բնակիչների հարցում էր անցկացնում: Այն հարցին, թե ում ձեռքում են կենտրոնացած Վրաստանի տնտեսության կառավարման լծակները, 32.7 տոկոսը շեշտել է մաֆիան, 17.8 տոկոսը՝ ազնիվ ղեկավարներին: Ինչ վերաբերում է նոր տնտեսական կառույցներին, 44.8 տոկոսը համարում է, որ այդ կառույցները ծառայում են միայն սեփականատերերի հարստացմանը: Սնարք

Աշխարհում կակաոյի պակասը կկրճատվի

«Ե. Դ. ընդ Ֆ. Մեն կոկոա» ընկերությունը 1992-93 թթ. կակաոյի համաշխարհային պակասորդի կանխատեսումը (հոկտեմբերից սեպտեմբեր) նվազեցրել է մինչեւ 96 հազար տոննա, հաղորդել է Ռոյթեր գործակալությունը: 1993 թ. մայիսին հրապարակված այդ ընկերության նախորդ կանխատեսման համաձայն, ընթացիկ գյուղատնտեսական տարում կակաոյի համաշխարհային պակասորդը պետք է կազմեր 124 հազար տոննա: Ինչպես սպասվում է, 1992-93 թթ. կակաոյի համաշխարհային արտադրությունը կկազմի 2,36 միլիոն տոննա: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Հայտարարություն

Վաճառվում է 18 քմ տարածքով պատրաստի վաճառասրահ «Երեւան» հյուրանոցի շրջակայքում, փողոցի ճակատային հատվածում:

Զանգահարել երեկոյան ժամը 19-ից հետո, 27.38.47 հեռախոսահամարով:

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՀԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh® համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի

Azg armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635

47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթի ձեւավորման եւ տառատեսակների հեղինակ ՊԱՎԵԼ ՂԱԼԱՅՅԱՆ

ՀՀ Նախարարների խորհրդի աշխատակազմի «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան-23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Տպաքանակ 36 000. Պատվեր 1556 Ստորագրված է տպագրության 20. 7. 1993

digitised by A.R.A.R.@